

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VÝVOJ ODS V PLZNI

Autor: Tomáš Vlček

Studijní program: magisterský

Obor: Právo a právní věda

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Lukáš Valeš Ph.D.

Pracoviště: Katedra veřejné správy

Plzeň 2014

Poděkování

Za odbornou pomoc při zpracování této diplomové práce chci na tomto místě poděkovat vedoucímu práce doc. PhDr. Lukáš Valeš Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a všechny citace a prameny řádně vyznačil v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni, dne 27. srpna 2014

Tomáš Vlček

Zkratky:

AECR - Aliance evropských konzervativců a reformistů

ČNR - Česká národní rada

ČR - Česká republika

ČSL - Československá strana lidová

ČSSD - Česká strana sociálně demokratická

DEU - Demokratická unie

ECR - Evropští konzervativci a reformisté

EDU - Evropská demokratická unie

EPP-ED - Evropská lidová strana - Evropští demokraté

HDP - hrubý domácí produkt

HDŽJ - Hnutí důchodců za životní jistoty

HSD-SMS - Hnutí za samosprávnou demokracii - Společnost pro Moravu a Slezsko

IDU - Mezinárodní evropská unie

KC OF - Koordinační centrum Občanského fóra

KDH - Křesťanskodemokratické hnutie

KDS - Křesťansko-demokratická strana

KDU - Křesťanská a demokratická unie

KDU-ČSL - Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová

KSČ - Komunistická strana Československa

KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy

LDS - Liberálně demokratická strana

MO - městský obvod

MS - místní sdružení

ODA - Občanská demokratická aliance

ODS - Občanská demokratická strana

OF - Občanské fórum

OH - Občanské hnutí

OS - oblastní sdružení

PS PČR - Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

RMO - rada městského obvodu

RS - regionální sdružení

SPR-RSČ - Sdružení pro republiku - Republikánská strana

SZ - Strana zelených

ÚOOZ - Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

US - Unie svobody

US-DEU - Unie svobody - Demokratická unie

VPN - Veřejnost proti násilí

ZMO - zastupitelstvo městského obvodu

OBSAH:

ÚVOD.....	9
1. POLITICKÉ STRANY	11
1.1. Vznik politických stran.....	11
1.2. Funkce politických stran.....	13
1.3. Typy politických stran	14
2. ČESKÝ STRANICKÝ SYSTÉM PO ROCE 1989.....	17
2.1. Vznik a vývoj českého stranického systému po roce 1989	18
2.1.1. Pád starého režimu a vznik Občanského fóra.....	18
2.1.2. Utváření systému	20
2.1.3. Stabilizace systému	22
2.1.4. Vyvažování sil	24
2.1.5. Tři premiéři.....	25
2.1.6. Období paty	26
2.1.7. Rozpad tradičních stran	27
2.2. Hlavní politické strany a hnutí v České republice.....	28
2.2.1. Česká strana sociálně demokratická.....	28
2.2.2. Komunistická strana Čech a Moravy.....	29
2.2.4. Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová.....	31
2.2.5. Unie svobody - Demokratická unie	31
2.2.3. TOP 09.....	32
2.3.5. Další strany	33
3. OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA.....	36
3.1. Charakteristika ODS.....	36
3.2. Vývoj ODS	38
3.2.1. Vznik strany.....	38

3.2.2. Vývoj od voleb 1992	40
3.2.3 Opoziční smlouva	41
3.2.4. Odchod Klause a noví předsedové	42
3.3. Organizační struktura ODS	44
3.4. Program ODS	45
4. KOMUNÁLNÍ POLITIKA V PLZNI.....	48
4.1. Okres Plzeň - město.....	48
4.2. Zastupitelstvo města Plzně	49
4.3. Městské obvody.....	51
4.3.1. Plzeň 1	51
4.3.2. Plzeň 2 - Slovany.....	52
4.3.3. Plzeň 3	52
4.3.4. Plzeň 4	53
4.3.5 Plzeň 5 - Křimice.....	53
4.3.6. Plzeň 6 - Litice.....	53
4.3.7. Plzeň 7 - Radčice	54
4.3.8. Plzeň 8 - Černice.....	54
4.3.9. Plzeň 9 - Malesice.....	54
4.3.10. Plzeň 10 - Lhota.....	55
5. ODS V PLZNI.....	56
5.1. Vývoj ODS v Plzni.....	57
5.1.1. Volby 1994	57
5.1.2. Volby 1998	58
5.1.3. Volby 2002	61
5.1.4. Volby 2006	62
5.1.5. Volby 2010	64
ZÁVĚR.....	66

RESUMÉ	68
SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY	69

ÚVOD

Tématem této práce je vývoj Občanské demokratické strany v Plzni. Výběr tématu byl ovlivněn vícero důvody. Jedním z nejvýznamnějších důvodů je snaha o zdokumentování vývoje jedné z nejsilnějších českých politických stran na místní úrovni. Zatímco na vývoj politické scény na celorepublikové úrovni, odrážející se zejména na výsledcích voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, je soustředěna relativně velká pozornost, v případě úrovně lokální, je tato pozornost výrazně nižší. Za tímto účelem byla vybrána již zmíněné město Plzeň, na níž bude dokumentován vývoj tamější ODS.

Při zkoumání komunální politiky lze využít více metod. Podle Stanislava Balíka (2005: 166) existují v současnosti dva styly výzkumu. Jeden je spíše „historický“, kdy mezi výzkumná témata patří především podpora parlamentních a neparlamentních stran na komunální úrovni jako celku. Za měrnou jednotku je často používán okres. Tato metoda považuje komunální politiku za nejnižší patro politiky jako celku.¹ Druhý styl používá metodu případových studií, na jejichž základě jsou pak konstruovány zobecňující tvrzení.² Pro tuto diplomovou práci byla vybrána metoda první a jako výzkumná jednotka byl zvolen okres Plzeň - město. Cílem práce je zmapovat komunální politiku v Plzni se zaměřením na výsledky Občanské demokratické strany (ODS) mezi lety 1994 a 2010, kdy proběhly poslední volby do zastupitelstev obcí.

Práce je postavená především na volebních výsledcích a statistikách z okresu Plzeň - město. Z tohoto důvodu, slouží volební server Českého statistického úřadu, jako hlavní zdroj informací. Dalšími zdroji byla odborná literatura, tištěná periodika, či internetové stránky politických stran.

Celý text se dělí do několika kapitol. První tři kapitoly tvoří teoretický rámec práce. Abychom mohli mluvit o komunální politice v Plzni a vývoji tamní ODS, musíme nejprve porozumět pojmu *politická strana*, který nás bude provázet celou touto prací. V první kapitole se tedy zaměříme na to, co je to politická strana, jak vznikla, jaké jsou její funkce a jaké typy stran známe. Druhá kapitola stručně shrnuje vývoj českého stranického systému po roce 1989 a jednotlivých českých politických stran. Události na celostátní

---

¹ Mezi hlavní představitelé tohoto přístupu patří například Pavel Šaradín.

² Mezi hlavní představitelé tohoto druhého přístupu patří např. Stanislav Balík.

úrovni mají téměř vždy dopad i na jednotlivé komunální politiky³. Třetí kapitola se podrobněji věnuje vývoji Občanské demokratické strany, který silně ovlivňuje i jednotlivá místní sdružení⁴ ODS, organizační strukturu a program ODS.

Čtvrtá kapitola se věnuje komunální politice v Plzni jako celku, představíme si zde jak jednotlivé plzeňské obvody a jejich volební výsledky, tak i Zastupitelstvo města Plzně a okres Plzeň - město. Hlavní částí této práce je však kapitola pátá, která se přímo věnuje ODS v Plzni a jejímu dosavadnímu vývoji. Zaměříme se zde například na vývoj členské základny oblastního sdružení Plzeň - město, nebo na to, jaké byly rozdíly v komunálních volbách a parlamentních volbách v daném roce.

---

³ Stanislav Balík (2005: 163) si klade otázku, zda existuje pouze jedna komunální politika. Přiklání se k možnosti, že komunálních politik je více, například podle Petra Fialy je komunálních politik tolik, kolik je ve státě obcí.

⁴ Místní sdružení je nejnižší organizační jednotkou strany, více viz kapitola třetí.

1. POLITICKÉ STRANY

Pojem politická strana patří v politologii k nejčastěji používaným pojmům. Politické strany se těší zájmu nejen politologů, ale i širší veřejnosti. Přesto přesná definice tohoto pojmu neexistuje, většina autorů přichází se svým vlastním výkladem.

Obecně lze říci, že politická strana je trvalá organizovaná skupina lidí, kteří mají zájem získat podíl na vykonávání politické moci. V této diplomové práci se budeme držet definice Josepha La Palombary a Myrona Weinerja, kterou Miroslav Novák (2011: 550) považuje za klasickou definici politických stran, založenou na čtyřech kritériích:

- 1) je to trvalá organizace, tj. organizace, která pravděpodobně přežije své současné vůdce
- 2) dobře řízená a zjevně trvalá místní organizace, udržující pravidelné a rozmanité vztahy v celostátním měřítku
- 3) rozhodná vůle celostátních a místních vůdců organizace dosáhnout a vykonávat moc, ať už sami nebo s jinými, nikoliv pouze moc ovlivňovat⁵
- 4) snaha vyvolávat lidovou podporu ve volbách nebo jiným způsobem

Na základě druhého kritéria můžeme odlišovat politické strany od pouhých parlamentních klubů a frakcí⁶. Co se týče třetího kritéria, tak prof. Novák upozorňuje, že o dosažení moci mohou strany usilovat nejen v rámci současného politického systému, ale eventuálně i v prosazovaném budoucím politickém systému.⁷ Čtvrté kritérium odlišuje strany od politických klubů, které utvářejí jakési nátlakové skupiny v ideologické oblasti. Mezi tyto čtyři kritéria můžeme přidat ještě jedno, a to prosazování ideálů, které v evropských stranách hrají větší roli než ve stranách amerických.

1.1. Vznik politických stran

S politickými stranami se setkáváme téměř ve všech zemích světa a ve většině politických systémů. Jejich vznik a zformování určitého stranického systému považujeme za známku politické modernizace. Na politickém rozhodování se však strany, v historickém měřítku, podílejí pouze chvíli. Politické strany, tak jak je známe, začaly vznikat až v 19. století s nástupem reprezentativních vlád a rozšiřováním volebního práva.

---

⁵ Pokud chce organizace moc pouze ovlivňovat, nikoliv ji vykonávat, jedná se pak o zájmovou nebo-li nátlakovou skupinu (Heywood 2008: 342).

⁶ Frakce je termín, který označuje část nebo skupinu nějakého širšího útvaru, obvykle politické strany (Heywood 2008: 317).

⁷ Např. revoluční a separatistické strany.

Původní „strany“ byly spíše volné skupinky lidí, které pojily společné zájmy či se sdružovaly kolem konkrétní osoby.⁸ Politické strany se poprvé objevily ve Spojených státech amerických po prezidentských volbách v roce 1796. Strany vznikly z podporovatelů kolem Thomase Jeffersona, tzv. republikáni a kolem Alexandera Hamiltona, tzv. federalisté. (McGeehan, Gall 2007: 74).

Teoretické přístupy ke vzniku politických stran lze rozdělit do několika základních skupin. Klaus von Beyme uvádí tři základní přístupy, které v literatuře dominují, a to: institucionální teorie, které odvozují vznik stran od vývoje parlamentních systémů a volebního mechanismu⁹, teorie kritických situací, které vidí souvislost mezi vznikem stran a vytvářením nových států, či rozpadem ústavních systémů¹⁰, třetí přístup jsou modernizační teorie, které se soustředí na některé sociální a ekonomické faktory vzniku stran¹¹ (Fiala, Strmiska 2009: 52).

Podívejme se nyní na koncept vzniku stran podle Maurice Duvergera, který rozlišuje původ stran do dvou kategorií. První je kategorie volební a parlamentní a druhou kategorií je původ mimoparlamentní a mimovolební. První moderní strany, v 19. století, vznikly podle Duvergera „ze shora“. V parlamentu se vytvářeli skupiny, které sdružovali poslance podobných názorů, pravidelně koordinující svou činnost s místními volebními výbory. Hlavním úkolem výborů je pro kandidáta získat podporu významných osobností a shromáždit finanční prostředky potřebné na kampaň. Postupně pak docházelo nejen ke sbližování jednotlivých poslanců, ale i jednotlivých volebních výborů. Jiné strany však vznikaly mimo volební a parlamentní rámec z již existujících institucí, například z odborů, průmyslových a obchodních institucí, církví atd. (Novák 2011: 551-552).

Strany s mimoparlamentním a mimovolebním původem se podle Duvergera značně liší od stran vzniklých na základě parlamentního a volebního procesu. Především jsou více centralizované, soudržné a disciplinované, což je způsobeno již existující organizační strukturou, oproti tomu strany s parlamentním a volebním původem si tyto struktury začínají tvořit až po svém vzniku. Vliv poslanců a parlamentních klubů je zde mnohem nižší, jelikož stranické vedení se je snaží mít pod svou kontrolou (Novák 2011: 554). Na

---

⁸ Například na anglickém dvoře působily dvě „strany“, tzv. whigové a toryové. Jako toryové byli označováni ti, kteří stáli na straně krále a whigové jim tvořili opozici. Nešlo však o strany v moderním slova smyslu, ale spíše o volná uskupení lidí, které pojilo stejné přesvědčení.

⁹ Např. Maurice Duvergere.

¹⁰ Např. Peter Mair.

¹¹ Např. Stein Rokkan, Joseph La Palombara.

základě těchto informací můžeme konstatovat, že způsob vzniku politické strany velmi ovlivní její další fungování.

V této podkapitole jsme se zaměřili na to, *jak* strany vznikají, ale abychom pochopily obecné příčiny vzniku stran, musíme se zaměřit na to, *proč* strany vznikají. Dle Fialy a Strmisky (2009: 61) odpověď na otázku proč politické strany vznikají a existují, můžeme nalézt jen tehdy, budeme-li sledovat, jaké mají strany ve společnosti a politickém systému funkce.

1.2. Funkce politických stran

Výčet funkcí politických stran různých autorů je velmi široký a často závisí na ideově teoretických pozicích, které zastávají. Obecně však lze mezi hlavní funkce politických stran zařadit (Heywood 2008: 320):

- reprezentace
- formování a doplňování elity
- formulování cílů
- artikulace a agregace zájmů
- socializace a mobilizování
- organizování vlády

Reprezentace je často považována za jednu z nejdůležitějších funkcí politických stran, jde o schopnost stran reagovat na názory členů i voličů a artikulovat je. Snaží se zajistit, aby vláda měla na zřeteli potřeby a přání občanů. *Formování a doplňování elit* je také důležitou funkcí, strany zde fungují jako školy, kde politici získávají zkušenosti a znalosti. Zároveň strany dodávají státu politické vůdce, kteří se k politickým funkcím většinou dostávají na základě svého postavení ve straně.¹²

K *formulování cílů* politickým stranám slouží například volební či vládní programy, na jejichž základě se snaží strany získat podporu veřejnosti.¹³ Strany také *artikuluji a agregují* různé zájmy, které ve společnosti existují. Jelikož se jedná o velmi mnoho zájmů, od zájmů odborových svazů, podnikatelských organizací, po zájmy náboženských, etnických či jiných skupin, je nutné je vzájemně vyvažovat.

---

¹² Úspěšnost nezávislých kandidátů je zde mnohem nižší.

¹³ Stranické programy jsou téměř vždy ovlivňovány zájmovými skupinami a přizpůsobují se situaci na domácí i mezinárodní scéně (Heywood 2008: 323).

Čeští autoři se funkcím stran věnují jen velmi okrajově. Například Michal Klíma uvádí pět hlavních funkcí politických stran - sledování zájmů, integrační úloha¹⁴, politická socializace, mobilizace voličů a organizace vlády. Kdežto Miroslav Novák považuje za hlavní funkce rekrutování, výběr a střídání řídicích pracovníků, strukturování veřejného mínění, integraci sociálních skupin a kontrolu, koordinaci a stabilizaci vládních orgánů (Fiala, Strmiska 2009: 65).

1.3. Typy politických stran

Od začátku politické vědy se opakují pokusy strany nějakým způsobem uspořádat. Strany můžeme dělit podle různých kritérií jako např. ideologie, cíle, historický vývoj, organizační struktury, pozice ve stranickém systému, velikosti atd. K nejpoužívanějším dělení patří dělení na základě organizace a ideologicko-politického zaměření. Na základě organizace rozlišil Maurice Duvergere v 50. letech 20. století *strany kádrů* a *strany mas*.

Strany kádrů jsou typické hlavně pro 19. století, masové strany se začaly objevovat většinou až na přelomu 19. a 20. století a velmi rychle kádrové strany zastínily (Hloušek, Kopeček 2010: 11). Strany mas jsou postaveny na silné stranické instituci a velkém množství členů. Prvními stranami mas byly sociálně demokratické strany, které jsou centralizovanější a silněji rozdělené než strany kádrů. Pro strany mas bylo z politického i finančního hlediska velmi důležité rekrutování nových členů. Z politického hlediska bylo hlavním úkolem vychovávat dělnickou třídu a připravovat její elitu, aby byla schopná převzít vládu. Opakem jsou strany kádrů, jejichž hlavním cílem je shromáždit význačné osobnosti trojího druhu - vlivné osobnosti, jejichž jméno, prestiž nebo charisma přinesou straně ve volbách hlasy, dále specialisty schopné organizovat volební kampaň a tzv. mecenáše, kteří kampaň financují. Ve vztahu k voličům jsou aktivní převážně pouze před volbami (Novák 2011: 554-555).

Na Duvergera v 60. letech 20. století navázal Otto Kirchheimer, který přišel s pojmem *catch-all strany*. Snažil se reagovat na změny, které po druhé světové válce západoevropské společnosti prodělali - růst životní úrovně, rozvoj televizního vysílání apod. Některé původně masové strany oslabili svou ideologickou orientaci a snažily se zacílit na více potencionálních voličů. Poklesl význam členské základny a zvýšila se úloha lídrů v důsledku růstu jejich významu pro oslovení voličů (Hloušek, Kopeček 2010: 11).

---

¹⁴ Integrační úloha je zde chápána jako poskytování možnosti zájmovým skupinám účastnit se formování stranického programu.

Pokusů o uspořádání politických stran bylo mnoho, podívejme se nyní na následující tabulku (Tabulka 1), která nám přiblíží několik základních modelů, které podle politologické literatury shrnul H. U. Brinkmann.

Tabulka 1- Typy politických stran

Strany podle cílů a charakteru	
strany patronáže	Ústup programových hledisek vůči materiálním zájmům členů a aktivistů.
třídní strany	Reprezentují zájmy jedné společenské třídy.
světonázorové strany	Jednoznačná vyhraněnost na světonázorovou problematiku vymezenou ideologicky či religiózně.
programové strany	Kladou důraz na pevně stanovené hodnoty, bez ideologického zatížení.
platformní (akční) strany	Nemají dlouhodobý program, soustředí se na aktuální programy.
Strany podle sociálních aspektů organizační struktury	
honorační strany	Historicky nejstarší typ politických stran
masové strany	viz dělení dle Duvergera
masové integrační strany	Podobný pojem jako masová strana, ale má odstranit její dobovou podmíněnost.
kádrové strany	Strany organizované na principu demokratického principu.
party machine	Podobná stranám patronátním, také se zaměřovala více na zájmy aktivistů než svých voličů.
Strany podle sociodemografických příznaků	
strany zájmové	Reprezentují zájmy určitých společenských skupin.
strany všelidové	Reprezentují všechny skupiny obyvatelstva. Lze je dělit podle politické orientace a politických cílů na strany konzervativní, liberální, křesťansko-demokratické, sociálně demokratické, krajně pravicové, zelené a komunistické strany.

zpracováno dle: P. FIALA, M. STRMISKA. Teorie politických stran. Brno: Barrister & Principal 2009

Specifika podoby politických stran ve střední a východní Evropě po roce 1989 ovšem ukázala, že aplikace poznatků, získaných v západoevropském prostředí, je značně problematická. Proto například Herbert Kitschelt vytvořil dělení určené přímo pro středoevropské a východoevropské státy. Strany ve střední a východní Evropě rozdělil na tři základní typy: *charismatické, klientelistické a programové strany*. Ve své typologii se zaměřil především na to, na čem je založena vazba ke straně. Volič preferuje buď (cit. Hloušek, Kopeček 2010: 12) :

- osobnost stranických kandidátů (charismatická strana)
- očekávané osobní nebo jiné hmotné a nehmotné výhody (klientelistická strana)

- získání nepřímých výhod ve formě kolektivních statků, jestliže strana zvítězí ve volbách (programová strana)

Charismatické strany jsou koncentrovány kolem lídra, nebudují proto klasickou vnitřní organizaci. Klientelistické strany budují částečnou vnitřní organizaci, hlavní je však udržování vazeb patron - klient. Propracovanou organizační strukturou disponují pouze strany programové, které mají zároveň i jasněji profilovaný program.

Abychom mohli hodnotit význam jednotlivých politických stran, je nutné dobře znát jejich vzájemné vztahy a propojení se společností a státem. Proto se v následující kapitole zaměříme na český stranický systém po roce 1989, který nám později pomůže pochopit postavení Občanské demokratické strany v českém politickém prostředí.

2. ČESKÝ STRANICKÝ SYSTÉM PO ROCE 1989

Typologií stranických systémů je více, pro tuto práci a popis vývoje českého stranického systému však byla zvolena typologie Giovanni Sartoriho, který ve své typologii kombinuje dvě kritéria, a to počet relevantních stran¹⁵ a jejich ideologii¹⁶. Sartori definoval sedm základních typů stranických systémů, které znázorňuje následující tabulka (Tabulka 2).

Tabulka 2 - Sartoriho dělení stranických systémů

Název	Popis
systém jediné strany	Existuje pouze jedna strana.
systém hegemonní strany	Hlavní je pouze jedna strana, ale je dovolena existence tzv. satelitních stran ¹⁷ .
systém predominantní strany	Stát, kde strana ve volné soutěži stran pravidelně ¹⁸ získává absolutní většinu křesel.
Bipartismus	Pouze dvě strany mají šanci ucházet se ve volbách a vítězná strana je schopná vládnout sama.
umírněný pluralismus	V systému je 3-5(6) relevantních stran, které vytváří bloky bipolárního charakteru. Nízká polarizace ¹⁹ .
polarizovaný pluralismus	Více než 5(6) relevantních stran. Relevantní antisystémová strana. Silná polarizace, nestabilní vlády.
atomizovaný pluralismus	Velká roztržitost stranických subjektů. Neexistují zde pravidla, podle kterých by se systém řídil.

zpracováno dle: G. SARTORI. Strany a stranické systémy. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2005

Abychom pochopili současný stranický systém jakékoliv země, je nutné vědět, jak vznikl a jak se vyvíjel. Proto se v první části této kapitoly zaměříme na to, jak vznikl a jak se vyvíjel český stranický systém po pádu komunistického režimu. V druhé části se budeme věnovat hlavním politickým stranám, které svým působením v určitém období ovlivnily charakter českého stranického systému. Jedná se o Českou stranu sociálně demokratickou (ČSSD), Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM), Křesťanskou a demokratickou unii - Československou stranu lidovou (KDU-ČSL), Unii svobody - Demokratickou unii (US-DEU), TOP 09, Občanskou demokratickou alianci (ODA), Sdružení pro republiku - Republikánskou stranu Československa (SPR-RSČ), Stranu zelených (SZ), Věci veřejné (VV) a ANO 2011. Mezi strany, které ovlivnily charakter

¹⁵ Za relevantní strany G. Sartori považuje ty, které mají koaliční či vyděračský potenciál.

¹⁶ Přesněji ideologickou intenzitu v nesoutěživých režimech a ideologickou vzdálenost v režimech soutěživých.

¹⁷ Satelitní strany jsou strany, které existují v nesoutěživých systémech. Není jim dovoleno otevřeně o moc soutěžit. Jejich přítomnost má pouze sloužit k vytvoření zdání stranické soutěže, svobody a legitimacy.

¹⁸ Minimálně po dobu tří volebních období.

¹⁹ Polarizace znamená ideologická vzdálenost mezi politickými stranami.

českého stranického systému, patří samozřejmě i Občanská demokratická strana, které bude věnována celá kapitola třetí.

2.1. Vznik a vývoj českého stranického systému po roce 1989

Pád komunistického režimu v roce 1989 zapříčinil přechod od vlády jedné strany k pluralitnímu soutěživému stranickému systému. Komunistická strana Československa (KSČ) ztratila vedoucí úlohu ve společnosti a došlo ke vzniku nových politických stran a hnutí²⁰. Vznik českého stranického systému se úzce pojí s přechodem k demokracii a socio-ekonomickou transformací.

V této podkapitole se budeme věnovat vzniku a vývoji českého stranického systému po roce 1989. Jednotlivá období, kterými se v této části práce budeme zabývat, jsou vždy ohraničena volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (PS PČR).

2.1.1. Pád starého režimu a vznik Občanského fóra

Období od listopadu 1989 do prvních svobodných voleb v červnu 1990 bylo z hlediska stranického systému obdobím velmi atomizovaným. Mezi veřejností panovala silná nedůvěra k politickým stranám, která pramenila ze zkušenosti s komunistickým režimem. Na počátku 80. let byl pojem *strana* spojován s KSČ a následně vnímán spíše negativně, což ovlivnilo i vznik politických subjektů po roce 1989. Funkce stran v politickém systému byla často nesprávně chápána nejen veřejností, ale i lidmi, kteří v té době měli k politické činnosti blízko. Veřejnost nepohlížela na stranu jako mechanismus zprostředkování politické vůle občanů, ale jako na subjekt, který někomu „straní“ (Fiala, Pšeja 1998: 419-420). Důsledkem toho se po roce 1989 stalo nejoblíbenější organizační formou politických subjektů právě hnutí²¹.

V tomto období, do voleb v roce 1990, dochází k vytváření základů českého politického systému. Přestože v této době ještě existovala československá federace, se český a slovenský stranický systém vyvíjel odděleně. K oddělení stranických systémů napomohl například i volební zákon, který umožnil vstup do Parlamentu i politickým

---

²⁰ Hnutí se od politické strany liší ve volnější organizační struktuře s důrazem na horizontální vazby a volnějším charakteru členství, které nemusí být spojeno s pevnou vázaností na vnitřní organizaci subjektu. Toto rozlišování je však značně problematické. Například podle Duvergera charakterem kádrové strany je nepřítomnost jakéhokoli mechanismu registrace členů nebo neexistence pravidelného výběru členských příspěvků. Uvedené znaky nám pomohou snadněji teoreticky uchopit rozdíly mezi stranami a hnutími, které se objevovaly v českém stranickém systému. (Fiala, Pšeja 1998: 423)

²¹ Například Hnutí za samosprávnou demokracii-Společnost pro Moravu a Slezsko (HSD-SMS), Občanské fórum, Hnutí důchodců za životní jistoty (HDŽJ)

subjektům, které překročili volební klauzuli alespoň v jedné z republik. (Cabada, Šanc 2005: 108)

V českém systému dochází nejen k formování Občanského fóra (OF), ale vznikají i nové politické subjekty, obnovuje se činnost politických subjektů, které existovaly v minulosti a transformují se politické strany bývalé Národní fronty. Na Slovensku se pak zformovala Veřejnost proti násilí (VPN). Právní rámec pro existenci politických stran a hnutí vytvořil zákon 15/1990 Sb., přijatý Federálním shromážděním 23. ledna 1990. Do června 1990 bylo zaregistrováno téměř 70 stran a hnutí (Fiala, Mareš 1997a: 106).

Občanské fórum bylo neformální spontánně vzniklé hnutí bez pevné organizační struktury a vertikálních vazeb, jehož snahou bylo odstranit nedemokratický komunistický režim. Vzniklo 19. listopadu v Činoherním klubu v Praze a jeho ústřední postavou se stal Václav Havel. Na začátku se elita OF skládala nejen z lidí z disentu, ale i z umělecko-intelektuálního prostředí (Kopeček 2010: 27). Jednalo se tedy o velmi široké spektrum lidí, kteří se lišili názorově i hodnotově. Cílem zakladatelů nebylo vytvořit organizované hnutí na stranicko-politické bázi, avšak v důsledku vývoje muselo OF tuto roli postupně převzít.²² Občanské fórum získalo 10. prosince 1989 vládní zastoupení v tzv. „vládě národního porozumění“, na přelomu let 1989 a 1990 i zastoupení parlamentní a v prosinci 1989 se za podpory OF stal Václav Havel prezidentem (Fiala, Mareš 1997a: 107).

V březnu 1990 byly přijaty stanovy OF, v nichž byla stanovena pouze formální příslušnost jednotlivých občanů, nebylo tedy žádné registrované členství. Od samého začátku v OF působilo mnoho různých politických stran a jiných skupin, které měli velmi rozdílnou ideologicko-politickou orientaci. Důležitou roli v organizační struktuře hnutí hrálo koordinační centrum OF (KC OF). Koordinační centrum mělo na starosti iniciativní, informační, organizační a koordinační činnosti zaměřené na realizaci programových cílů OF. Sněm KC OF se skládal ze 150 delegátů, ale hlavní rozhodnutí dělala převážně Rada KC OF, složená z 26 volených členů, odpovědných sněmu. (Cabada, Vodička 2011: 272)

Vnitřní organizace Občanského fóra byla inspirována Chartou 77, která působila v ilegalitě. Tudíž zde chyběly vertikální vazby a hnutí podporovalo převážně vazby

---

²² Před volbami 1990 tvořilo OF čtrnáct politických stran a hnutí, některé z nich však postupně OF opustili, jiné byly vyloučeny např. Obroda. S výjimkou ODA se po rozpadu OF žádný z těchto subjektů výrazně neprosadil. Na začátku OF tvořily tyto subjekty: Agrární strana OF, Československá demokratická iniciativa, Československá strana humanistické internacionály, Hnutí za občanskou svobodu, Klub angažovaných nestraníků, Klub sociálních demokratů OF, Křesťanskosociální strana, Levá alternativa, Masarykovo demokratické hnutí, Občanská demokratická aliance, Obroda, Rómská občanská iniciativa, Strana obrody kultury a Transnacionální radikální strana. (Cabada, Šanc 2005: 158)

horizontální. Jediné spojení mezi KC OF a místními OF tvořili tzv. manažeři (Cabada, Šanc 2005: 160). Tento model se však později začal jevit jako přežitý, a tak nastal spor, zda by se OF nemělo přetransformovat z politického hnutí na politickou stranu. Klíčové bylo rozhodnutí, že OF se voleb v červnu 1990 zúčastní jako hnutí a až poté padne konečné rozhodnutí (Cabada, Vodička 2011: 272).

V březnu 1990 OF představilo svůj volební program pro volby do Federálního shromáždění a České národní rady. Hlavním cílem bylo oslovit co nejvíce voličů, kteří si přejí demokratický režim bez ohledu na jejich politickou orientaci. Hlavními tématy byly základní zásady demokracie a „návrat“ do Evropy. Hlavním volebním heslem OF se stalo: „Strany jsou pro straníky, Občanské fórum pro všechny.“ (Cabada, Šanc 2005: 160)

2.1.2. Utváření systému

Po volbách v létě 1990 dochází k první vlně strukturování stranické soustavy. První svobodné volby od roku 1946 představovaly důležitou historickou událost, strany v podstatě teprve vznikaly, hledaly svá témata i voliče.

Vítězem prvních polistopadových voleb se stalo Občanské fórum, které získalo ve všech sněmovnách kolem 50 % hlasů. Druhým nejsilnějším subjektem se stala KSČ s přibližně 14 %, což potvrdilo existenci skalních voličů komunistické strany. Další strany, které překročily pěti procentní volební klauzuli, byly Křesťanská demokratická unie (KDU) a Hnutí za samosprávnou demokracii - Společnost pro Moravu a Slezsko (HSD-SMS)^{23, 24}. Na federální úrovni tvořily vládu OF, VPN a Křesťanskodemokratické hnutí (KDH), předsedou federální vlády se za podpory prezidenta Havla stal Marián Čalfa. Předsedou slovenské vlády byl 27. července 1990 jmenován Vladimír Mečiar a místopředsedou Ján Čarnogurský, předseda koaličního partnera KDH. Do čela vlády České republiky byl 29. července 1990 jmenován Petr Pithart. Česká vláda se skládala z deseti ministrů za OF, dvou za KDU a jednoho za HSD-SMS. (Bureš 2012: 114)

Z hlediska stranického systému je zásadní událostí mezi lety 1990 a 1992 rozpad OF a vznik nástupnických stran. Důležitým momentem pro budoucnost OF se stal sněm, který se konal v říjnu 1990, kde byl Václav Klaus zvolen předsedou hnutí. Do té doby tvořilo OF mnoho různých směrů a koncepcí, avšak V. Klaus měl jasnou koncepci, kterou se rozhodl prosadit v celém OF. Hlavním jeho cílem bylo OF přeměnit na politickou

---

²³ Ministr kontroly za HSD-SMS Bohumil tichý však byl již v únoru 1991 donucen HSD-SMS k rezignaci z důvodu postojů OF k otázce moravské zemské správy. (Cabada, Šanc 2005: 118)

stranu, což se mu na dalším sněmu OF, který se konal v lednu 1991, povedlo. (Novák 1999: 138)

Mezitím došlo uvnitř OF k institucionalizaci různých názorových proudů. Již v říjnu 1990 vznikl z iniciativy Daniela Kroupy Meziparlamentní klub demokratické pravice (MKDP), který podporoval myšlenku OF jako politické strany. Druhý proud, Liberální klub (LK), reprezentoval opozici v OF vůči V. Klausovi, který tvořili např. P. Pithart či J. Dienstbier. Třetí proud utvořil v lednu 1991 Klub sociálních demokratů, byl však mnohem slabší než MKDP. Část členů nepovažovala z vhodné, aby vstoupila do jakéhokoliv z těchto klubů a tak utvořili skupinu „nezávislé“ OF. Koncem roku 1990 již byla situace velmi napjatá a prohlubovaly se spory především mezi Meziparlamentním klubem demokratické pravice a Liberálním klubem. (Bureš 2012: 121-125)

Na přelomu let 1990 a 1991 existovaly tři koncepce blízké budoucnosti OF (Novák 1999: 139) :

- 1) Koncepce, podle níž by si OF mělo zachovat širokou strukturu hnutí, prosazovaný převážně členy Liberálního klubu.
- 2) Názor, že se OF musí přeměnit v solidní politickou stranu s jasným programem, prosazovaný stoupenci Václava Klause.
- 3) Podle D. Kroupy by se OF mělo stát pouze kulturní nadací, kde by se setkávaly různé strany a hnutí, osamostatněné od OF.

Fakticky se OF rozpadlo na posledním sněmu 23. ledna 1991. Bylo zde odhlasováno, že název Občanské fórum bude formálně používán pro dva nově vzniklé subjekty, které se konstituují jako samostatné politické strany.²⁵ Už před sněmem vznikly názvy Občanská demokratická strana (ODS) a Občanské hnutí (OH), které oba subjekty přijaly. Formální existence OF pak měla skončit se začátkem kampaně před parlamentními volbami 1992, což znamenalo konec spolupráce obou formací v parlamentech i exekutivě. (Kopeček 2010: 97)

Rozpad OF znamenal i nutnost větší profilace stran a hnutí, které byly v OF sdružené. Mezi takové to subjekty patřila například Občanská demokratická aliance (ODA) či Liberálně demokratická strana (LDS). Nicméně LDS se ještě před volbami 1992 rozdělila

---

²⁵ Toto rozhodnutí však bylo už jen formální potvrzení tzv. Lánských dohod. V pátek 8. února 1991 se sešli obě křídla OF a dohodli se na kompromisním řešení, že ani jedna skupina nebude využívat názvu OF, ale zůstanou v koaličním vztahu. To o dva dny později v Lánech posvětil i prezident Václav Havel. (Kopeček 2010: 96)

na dvě frakce, z nichž se jedna sloučila s ODA a druhá pokračovala samostatně. Dále se osamostatnil Klub angažovaných nestraníků (KAN), Asociace sociálních demokratů (ASD), která vznikla z Klubu sociální demokracie. Samostatně se rozhodla jít do voleb i Rómská občanská iniciativa (ROI). (Cabada, Šanc 2005: 120)

Před volbami dochází také k přeskupování volebních koalic. Po zvolení Josefa Luxe předsedou ČSL, v září 1990, dochází k názorovým sporům s koaliční KDS a tak koalice ukončila svou spolupráci. ČSL v červnu 1991 iniciovala vznik hnutí Křesťanská a demokratická unie, v dubnu 1992 pak byly ČSL a KDU sloučeny a vznikla tak Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová (KDU-ČSL). Ve volbách 1992 kandidovala KDU-ČSL samostatně a KDS vytvořila koalici s ODS.

2.1.3. Stabilizace systému

Do voleb v roce 1992 kandidovalo 42 subjektů, což byl téměř dvojnásobek oproti roku 1990. Hlavními tématy těchto voleb se stala ekonomická reforma a vyjednávání o státoprávním uspořádání společného federativního státu. Tomu také odpovídaly velmi odlišné výsledky v České republice a na Slovensku. V České republice více než polovina bývalých voličů OF hlasovalo pro Občanskou demokratickou stranu pod vedením Václava Klause, který byl podporovatelem ekonomické reformy. Kdežto na Slovensku zvítězilo Hnutí za demokratické Slovensko vedené V. Mečiarom, které bylo proti ekonomické reformě a kriticky se stavělo i k slovenské vládě J. Čarnogurského, který je prý velmi profederální. (Bureš 2012: 67)

Vítězem voleb se podle očekávání stala ODS, naopak Dienstbierovo Občanské hnutí skončilo ve volbách debaklem. OH bylo pro voliče nečitelné, přestože se pokusilo více politicky vyhranit, znamenalo to pro něj pouze názorové zúžení. Další nevýhodou OH byl, ještě před volbami, odchod některých jeho známých politiků do ČSSD (např. Miloš Zeman, Zdeněk Jičínský). Větší štěstí přálo ODA, která se těsně dostala do České národní rady, která se později ukázala mnohem důležitější než federální parlament. (Kopeček 2010: 137-138)

Levice a střed před volbami neměly jasného lídra. Relativně nejlépe do padly ve volbách v červnu 1992 komunisté, ale nenašla se žádná vázanější strana, která by byla ochotná s nimi spolupracovat. S velkým očekáváním šli do voleb sociální demokraté, avšak jejich fungování a kampaň byly nekoordinované a amatérsky vedené, nepomohlo jim

ani nasazení stále ještě oblíbeného Valtra Komárka jako volebního lídra. Místo 15 %, které ČSSD očekávala, získala do ČNR pouze 6,5 % hlasů. (Kopeček 2010: 139-140)

Sestavením vlády byl pověřen předseda vítězné ODS Václav Klaus, kterému se díky příznivému složení ČNR povedlo sestavit středo-pravicovou vládní koalici ODS s ODA, KDU-ČSL a KDS. Koalice tak získala 105 poslaneckých mandátů.²⁶ Přestože proběhlo pár drobných roztržek, především mezi ODS a KDU-ČSL, byla to velmi stabilní koalice po celé volební období. (Cabada, Šanc 2005: 124)

Nejvýznamnější událostí tohoto období (1992-1996) bylo samozřejmě rozdělení Československa. Ihned po volbách bylo jasné, že o osudu Československa budou rozhodovat dvě velmi protichůdné politické strany, a to ODS a HZDS. Jak uvádí Lubomír Kopeček (2010: 147-150), Václav Klaus si uvědomoval jaký význam má společný stát pro českou veřejnost, proto se snažil, aby vina za rozpad padla na slovenskou vládu. Byla proto slovenské straně přednesena nabídka, kterou však slovenská strana nebyla ochotna přijmout, což vedlo k definitivní dohodě na rozdělení státu. V průběhu léta 1992 poběhala řada jednání ohledně rozdělení, zánik Československa pak byl naplánován na 31. prosince 1992.

Po rozdělení československé federace vzrostl význam ČNR, která se přetransformovala do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Čeští poslanci Federálního shromáždění se původně měli stát členy Senátu České republiky, ten však nebyl nakonec uzákoněn, a tak se poslanci FS ocitli mimo parlamentní půdu (Cabada, Šanc 2005: 123). Na post prezidenta byl Václav Havel jasnou volbou, nejen díky své reputaci v ČR, ale i zahraničí, přesto nakonec získal pouze 109 hlasů. Koaliční kabinet vzešlý z voleb v roce 1992 vydržel pohromadě ve stejném složení pouze s několika málo personálními změnami celé volební období.

Z hlediska stranického systému je nejvýznamnější událostí mezi lety 1992-1996 vzestup České strany sociálně demokratické (ČSSD) jako dominantní levicové opoziční strany. Tento vzestup je úzce spjat s Milošem Zemanem, který byl v únoru 1993 zvolen předsedou strany. Postupně sociální demokraté přebíraly příznivce menších levicových stran a stávali se hlavní stranou v levé části politického spektra. Nakonec se volební

---

²⁶ Nelze však tvrdit, že koalice reprezentovala většinu obyvatel, v Čechách měla podporu cca 42 % obyvatelstva a na Moravě a ve Slezsku to bylo pouhých 39 %. Příčinou suverénního postavení koalice bylo především propadnutí téměř pětiny hlasů stran, které se do ČNR nedostaly. (Kopeček 2010: 144)

preferenze ČSSD se před volbami v roce 1996 pohybovali mezi 15-20 %. (Fiala, Mareš 1997b: 309)

2.1.4 Vyvažování sil

Výsledky voleb do PS PČR v létě 1996 byly ovlivněny stabilizací stranického systému ČR, ke které došlo v minulém volebním období. Do voleb se přihlásilo mnohem méně politických subjektů. V Poslanecké sněmovně získala zastoupení ODS, ČSSD, KSČM, KDU-ČSL, SPR-RSČ a ODA. Přestože ODS opět zvítězila, sestavování koalice pro ni bylo složitější, jelikož ČSSD, která skončila na druhém místě, získala 26,4 % hlasů. Bývalí koaliční partneři tak dohromady získali pouze 99 poslaneckých mandátů, což znamenalo vznik menšinové vlády ODS, KDU-ČSL a ODA s tichou podporou ČSSD. Strany s nulovým koaličním potenciálem, KSČM a SPR-RSČ získali dohromady 40 poslaneckých křesel.

Koaliční vláda však nebyla stabilní, velmi časté byly roztržky mezi ODS a KDU-ČSL. Poté co na ČR dolehly v polovině roku 1997 ekonomické problémy předseda KDU-ČSL J. Lux označil za viníky selhání české transformace ODS a ODA a naznačil možnost spolupráce s ČSSD. K tomu se přidaly ještě spory uvnitř ODS a kauza spojená s jejím financováním, což znamenalo konec koalice a 30. listopadu 1997 pád vlády. (Cabada, Šanc 2005: 131-132)

Po pádu vlády byla ustanovena poloúřednická vláda J. Tošovského, která se skládala z KDU-ČSL, ODA a Unie svobody (US). Měla časově omezený mandát, a to do doby než budou vypsány předčasné volby do PS PČR. Nové volby pak byly naplánovány na červen 1998.

Předčasné volby probíhaly za dosti napjaté vnitropolitické atmosféře. Zároveň to byly první volby, kdy se ČSSD stala vítězem voleb se ziskem 32,31 %, získala tak 74 mandátů. Druhá ODS získala 27,74 % a 63 mandátů. Přestože pravice celkově volby vyhrála²⁷, pravděpodobnost, že se KDU-ČSL a US dohodnou s ODS, s ohledem na události z minulého období, byla téměř nulová.

V úvahu přicházela i koalice KDU-ČSL, US a ČSSD, kde byl Miloš Zeman ochoten přenechat místo premiéra lidovcům. Tuto možnost však zavrhl US. Nakonec tak vznikla jednobarevná menšinová vláda ČSSD s podporou ODS a došlo k podepsání tzv.

---

²⁷ ODS, KDU-ČSL a US získaly dohromady 102 křesel.

opoziční smlouvy.²⁸ O opoziční smlouvě se podrobněji zmíníme v kapitole třetí, věnované ODS.

Společné fungování ODS a ČSSD nebylo veřejností přijato dobře. V listopadu dokonce bývalí studentští vůdci z listopadu 1989 zveřejnili výzvu „Děkujeme, odejděte!“, s výzvou sympatizoval i prezident Havel. Politická krize postupně gradovala, ODS se pokusila o sestavení supervelké koalice, což ale Čtyřkoalice²⁹ odmítla a tak až do voleb v roce 2002 vládla ČSSD s podporou ODS.

2.1.5. Tři premiéři

Ve volebním období 2002-2006 své místo v PS PČR obhájily všechny původní parlamentní strany³⁰, žádný neparlamentní subjekt však nepřekročil uzavírací klauzuli a tak se stranické složení Sněmovny nijak nezměnilo.

Vítězem voleb se opět stala ČSSD, která získala o něco méně procent hlasů než volby minulé, což se projevilo i v počtu mandátů, který klesl ze 74 na 70. Druhá skončila ODS se ziskem 24,5 % hlasů, což bylo považováno za neúspěch způsobený především nedůvěrou voličů v ODS jako opoziční stranu ČSSD poté, co byla podepsána opoziční smlouva (Cabada, Šanc 2005: 143). Jediná strana, která zaznamenala vzestup, byla KSČM, která si od minulých voleb polepšila o 7,5 % hlasů.

Sestavením vlády byl pověřen předseda vítězné ČSSD Vladimír Špidla, vznikla tak koaliční vláda ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Část ČSSD však koaliční vládu odmítala a požadovali vznik menšinové vlády sociálních demokratů. Spory uvnitř ČSSD rostly a poté co strana ve volbách do Evropského parlamentu získala pouhá dvě místa, byl V. Špidla odvolán z pozice předsedy strany a následně rezignoval i na pozici premiéra ČR (Cabada, Šanc 2005: 144). Nástupcem V. Špidly se stal Stanislav Gross, přestože kritizoval koalici ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU, byl nakonec nucen opět tuto koalici obnovit. Nová vláda Stanislava Grosse jmenovaná v srpnu 2004 se v podstatě skoro vůbec nelišila od Špidlovy vlády.

---

²⁸ V roce 2000 pak k opoziční smlouvě bylo přidáno pět dodatků, aby bylo možné realizovat podporu obou stran při prosazování národních zájmů ČR a vyžadující překonání úzce stranických a partikulárních zájmů. (Just 2012: 408)

²⁹ Důsledkem podpisu opoziční smlouvy bylo také zformování tzv. Čtyřkoalice - KDU-ČSL, US, ODA a Demokratické unie (DEU). Čtyřkoalice vznikla jako opozice ČSSD a ODS před senátními volbami 1998, ve kterých zaznamenala velký úspěch, z 27 senátorských pozic získala 14.

³⁰ KDU-ČSL a US-DEU kandidovali společně v rámci Koalice.

Avšak ani Stanislav Gross se ve funkci premiéra neudržel dlouho. Aféra týkající se jeho majetkových poměrů³¹ měla dopad i na fungování vlády samotné. Nebylo těžké si spočítat, jakých příjmů S. Gross během svého pracovního života, který strávil v politice, mohl dosáhnout. Postupně došlo k sérii demisí nespokojených ministrů, což nakonec v dubnu 2005 donutilo odstoupit i samotného premiéra.

Třetím premiérem volebního období 2002-2006 se stal místopředseda ČSSD Jiří Paroubek. Opět se koaličními partnery sociálních demokratů stala KDU-ČSL a US-DEU. Stejně jako předchozí dne vlády ČSSD měla koalice podporu přesně 101 hlasů. Změnou však bylo, že co ČSSD neprosadila díky koaličním partnerům, prosadila s KSČM (Just 2012: 416). Spolupráce ČSSD a KSČM se stala hlavním tématem předvolebních bojů v roce 2006 nejen ze strany ODS, ale i koaliční KDU-ČSL.

2.1.6. Období patu

Pro dvě hlavní strany českého politického systému té doby, ODS a ČSSD, přinesly volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006 historicky nejlepší výsledky. Zároveň to bylo poprvé, kdy byl rozdíl hlasů mezi první a druhou stranou takto nízký. Občanská demokratická strana získala 1 892 475 hlasů (35,38 %) a druhá Česká strana sociálně demokratická 1 728 827 hlasů (32,32 %).

Do PS PČR se tak dostali komunisté (12,81 %), KDU-ČSL (7,22 %) a Strana zelených (6,29 %). Dohromady získala ODS, KDU-ČSL a SZ sto poslaneckých mandátů, stejně jako ČSSD a KSČM. Tato situace stěžovala možnost sestavení většinové vlády a špatné vztahy J. Paroubka (ČSSD) a M. Topolánka (ODS) tomu příliš nepomáhaly. Mirek Topolánek nakonec sestavil menšinovou vládu, avšak bez většinové podpory³², a tak se tato vláda stala první vládou v historii České republiky, která nezískala důvěru.

Druhý pokus Mirka Topolánka sestavit vládu byl úspěšnější. Došlo k sestavení koalice ODS, KDU-ČSL a SZ. Přestože měla koalice pouze 100 mandátů, povedlo se jí získat důvěru díky dvěma poslancům ČSSD M. Melčákovi a M. Pohankovi, kteří se nezúčastnili hlasování, a tím dovolili vzniku nové vlády (Just 2012: 421). Druhá

---

³¹ Aféra se týkala nejasného financování jeho luxusního bytu. S. Gross nebyl prokazatelně doložit, jak na takovouto drahou nemovitost získal finance, jelikož částka převyšovala jeho příjmy. (Just 2012: 414)

³² Prezident Václav Klaus tuto vládu jmenoval i bez garance, že má většinu v Poslanecké sněmovně, což například v roce 2004 požadoval po Stanislavu Grossovi. Gross musel V. Klausovi předložit 101 podpisů poslanců, kteří vládu podpoří. (Just 2012: 420)

Topolánkova vláda byla od začátku velmi nestabilní, u moci ji držela pouze několika málo bývalých poslanců sociální demokracie. Pád vlády pak způsobili problémy uvnitř SZ, ale také i ODS, a tak v květnu 2009 došlo ke vzniku vlády nestranických odborníků pod vedením Jana Fischera³³.

Vládu Jana Fischera lze považovat za jediný čistě úřednický kabinet od vzniku České republiky. Což potvrzuje i programové prohlášení vlády, ve kterém je uvedeno: „Vláda České republiky jmenovaná prezidentem dne 8. května 2009 vznikla na půdorysu dohody tří politických stran: ODS, ČSSD a Strany zelených. Na rozdíl od standardních politických vlád však není tvořena koalici politických stran, je sestavena z nestranických odborníků a neopírá se ve Sněmovně o politicky jasně vydefinovanou koaliční většinu. Jejím úkolem proto není realizace politického programu, ale kvalitní, nestranná a maximálně politicky neutrální správa země do předčasných parlamentních voleb.“

2.1.7. Rozpad tradičních stran

Volby do Sněmovny v roce 2010 přinesly mnoho změn. Přestože ČSSD vyhrála, byl to historicky nejnižší zisk voličských hlasů pro vítěznou stranu (22,08 %). Ihned za ní skončila ODS s 20,22 % hlasů. Velmi nečekaný byl úspěch nově vzniklých stran TOP 09 (16,7 %), která přeskočila KSČM (11,27 %) a obsadila třetí místo, a Věcí veřejných (VV), které získaly 10,88 % hlasů.

Nově vzniklé subjekty pak velmi ovlivnily povolební vyjednávání. ČSSD se již v předvolební kampani postavila nejen proti ODS, ale i TOP 09 a VV, což znemožnilo jakékoliv vyjednávání ČSSD o možné vládní koalici. Stranou, která sestavovala vládu se tak nakonec stala ODS, v červnu 2010 pak byl Petr Nečas jmenován premiérem. Vznikla tak vláda, která měla středopravicový charakter.³⁴ Sestavování vlády však nebylo jednoduché, nakonec ani jedna koaliční strana nezískala ve vládě převahu, což postavilo ODS do pozice, kdy nebyla plně schopná prosazovat svůj program.³⁵ Vláda byla velmi nestabilní, především kvůli straně Věci veřejné, která nebyla schopná se na ničem domluvit. Poté co vyvrcholila, po mnohých kauzách, vládní krize, uvnitř VV se zvýšil počet vnitrostranických sporů, které vedly až k rozštěpení strany.³⁶ Hřebíčkem do rakve

---

³³ Jan Fischer byl v té době předsedou Českého statistického úřadu.

³⁴ Koalice se skládala z ODS, TOP 09 a VV.

³⁵ Rozložení křesel bylo následující: ODS 6, TOP 09 5 a VV 4, v červenci 2011 pak byl počet křesel zvýšen na 16 ve prospěch VV po odchodu Radka Johna (VV) z vlády. (Just 2012: 425)

³⁶ Do konce volebního období, které bylo předčasně ukončeno, pak místo VV v koalici zůstala část bývalých poslanců VV, kteří, pod vedením Karolíny Peak, vytvořili stranu LIDEM.

této vlády se pak stala kauza Nagyová, kdy Útvar pro odhalování organizovaného zločinu provedl v červnu 2013 razii proti několika politikům, úředníkům a podnikatelům, což znamenalo definitivní konec vlády. Tato kauza velmi poškodila ODS a znamenala úpadek strany, více se však tomuto tématu budeme věnovat v kapitole třetí.

Výsledkem pádu Nečasovy vlády bylo jmenování Jiřího Rusnoka v červenci 2013 do čela vlády a vznik vlády „odborníků“ někdy nazývané také „Zemanova vláda“. Přestože této vládě nebyla vyslovena důvěra, vládla až do ledna 2014, kdy prezident nově vzniklou vládu ve složení ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL jmenoval.

Nejdůležitější událostí tohoto období, co se týče stranických systémů, je rozštěpení pravice. Už od svého vzniku byla ODS nejsilnější pravicovou stranou, avšak po vzniku TOP 09 dochází k dualitě na straně pravice, kdy se TOP 09 stává pro ODS nebezpečným konkurentem. Dále si také můžeme všimnout stále sílící podpory nových populistických politických subjektů jako VV a hnutí ANO 2011.

2.2. Hlavní politické strany a hnutí v České republice

V této podkapitole se zaměříme na hlavní české politické strany a hnutí. Kritériem pro výběr politických subjektů je překročení pěti procentní volební klauzule³⁷ a zastoupení v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Podrobněji se budeme věnovat pouze stranám, které mají stabilní zastoupení na české politické scéně a dostaly se do PS PČR více než jednou. Ostatní strany budou zmíněny pouze okrajově.

2.2.1. Česká strana sociálně demokratická

Česká strana sociálně demokratická po roce 1989 navázala na tradici předválečné Československé sociální demokracie. Po listopadu 1989 existovaly dva proudy, které měly rozdílnou představu o obnově ČSSD. První proud, orientovaný na vedení exilové ČSSD v čele s Karlem Hrubým, reprezentoval Rudolf Battěk, který s obnovou strany nespíchal a angažoval se ve strukturách OF.³⁸ Druhý proud chtěl ihned obnovit ČSSD, a tak v čele se Slavomírem Klabanem zahájili vytváření organizačních struktur strany (Kopeček 2003: 103). Z exilu se vrátil Jiří Horák, který ihned ve straně získal klíčový vliv. Strana byla zaregistrována v březnu 1990 a předsedou byl zvolen Jiří Horák.

---

³⁷ Volební (uzavírací) klauzule představuje minimální počet hlasů ze všech platných hlasů, které musí politická strana získat ve volbách na území České republiky, aby měla nárok na zastoupení v Parlamentu. Primárním účelem klauzule je omezení roztržičnosti politické reprezentace v prostředí poměrného volebního systému. Zdroj: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=304>

³⁸ Rudolf Battěk založil v rámci OF Klub sociálních demokratů OF.

V prvních volbách kandidovali oba proudy odděleně, část za OF a část pod ČSSD. Horákova ČSSD však neuspěla a do parlamentu se nedostala. Vina za neúspěch byla dávána R. Battěkovi, který se stal poslancem za OF³⁹ (Cabada, Šanc 2005: 172). V letech 1991 a 1992 ČSSD budovala svou organizační strukturu a rozšiřovala svou členskou základnu. Ze zaniklého OF se k ní přidávali levicově orientovaní politici. Ve volbách 1992 do ČNR a FS již strana překročila pětiprocentní volební hranici, přesto její výsledek nebyl nijak velký.

Po rozpadu Československa se Československá sociální demokracie přejmenovala na Českou stranu sociálně demokratickou. Novým předsedou strany se stal Miloš Zeman, který reprezentoval radikální proud v ČSSD, který chtěl zdůraznit opoziční rétoriku založenou na kritice ekonomické transformace (Cabada, Šanc 2005: 173). Díky novému přístupu Miloše Zemana se strana v období 1992-1996 etablovala jako nejsilnější strana levé části politického spektra.

Na přelomu let 1996-1997 se začala formovat opozice uvnitř strany vůči Miloši Zemanovi, tomu se však i pře sto povedlo být v březnu 1997 na sjezdu strany opět zvolen předsedou. Volby do PS PČR v roce 1998 však postavili M. Zemana do pozice, kdy nebyl schopen sestavit většinovou koaliční vládu, došlo tak k podepsání tzv. opoziční smlouvy s ODS, díky níž mohla vláda vládnout až do voleb 2002. Napětí uvnitř strany mírně uvolnilo prohlášení Miloše Zemana, že na sjezdu strany na jaře 2001 už na předsedu kandidovat nebude. (Kopeček 2003: 109)

Novým předsedou se tak v roce 2001 stal Vladimír Špidla. Pod jeho vedením se však v ČSSD rostla vnitrostranická krize, provázená vznikem nových frakcí a poklesem voličské základny (Cabada, Vodička 2011: 277). Ani Stanislav Gross, který V. Špidlu nahradil, nebyl schopen stranu stabilizovat. Přestože se Jiří Paroubek stal předsedou strany až v roce 2006, vedl ji téměř ihned po odchodu S. Grosse. J. Paroubek byl prvním předsedou ČSSD, který otevřeně spolupracoval s KSČM. Jeho rétorika byla silně konfrontační, což odrazovalo převážně mladší generaci voličů. Prohru, kterou utrpěl ve volbách v roce 2010 do PS PČR nesl velmi těžce a nakonec na pozici předsedy rezignoval. Jeho nástupcem se stal Bohuslav Sobotka.

2.2.2. Komunistická strana Čech a Moravy

---

³⁹ V době, kdy R. Battěka kandidoval za OF, byl stále členem ČSSD. Poté co ČSSD neuspěla, byl Battěka vyloučen ze strany. (Kopeček 2003: 103)

I po změně režimu v roce 1989 zůstal komunismus u určité skupiny obyvatel podporovanou ideologií a stal se významnou součástí českého politického spektra. Přestože polistopadová komunistická strana akceptuje základní principy demokracie, je její demokratičnost sporná.⁴⁰

Komunistická stran Čech a Moravy vznikla jako územní organizace Komunistické strany Československa. Ustavující sjezd KSČM se konal 31. března 1990, zde byl prvním předsedou strany zvolen Jiří Machalík. Prvních parlamentních voleb se KSČM zúčastnila jako součást KSČS⁴¹ a o dva roky později v koalici s názvem Levý blok. Až do nástupu Miloše Zemana byla KSČM nejsilnější opoziční stranou.

V listopadu 1990 se konal 18. sjezd KSČ, na kterém došlo k transformaci na stranu federální, která se skládala z KSČM a Komunistické strany Slovenska. Tato federace stran se definitivně rozpadla v dubnu 1992. KSČM byla zaregistrována jako samostatná strana 28. listopadu 1990. (Malíř, Marek 2005: 1415)

V KSČM existovaly především na počátku 90. let spory, které se týkaly případných reforem názvu strany a ideologického směřování. Ani po sjezdu v roce 1993, kdy se předsedou stal Miroslav Grebeníček, se strana nestala ideologicky jednotná, ale existují v ní proudy více orientované na západní postmaterialistickou leviči i tradiční komunisté (Malíř, Marek 2005: 1421). Někteří reformní komunisté stranu opustili, odštěpila se Strana demokratické levice (SDL) a Levý blok (LB).

Novou vůdčí osobou reformistů v KSČM se stal Miloslav Ransdorf, který působil i Demokratickém fóru komunistů. Na 6. sjezdu KSČM v květnu 2004 se ho dokonce reformní křídlo pokusilo dosadit do čela, ale neuspělo. (Malíř, Marek 2005: 1423)

Nejlepšího výsledku ve volbách do PS PČR strana dosáhla ve volbách v roce 2002, kdy komunisté získali 18,5 %. KSČM navrhla vítězné ČSSD možnost koaliční spolupráce, ta však tuto nabídku odmítla a KSČM se opět ocitla v izolaci. Přesto se jejich pozice posunula a od zvolení Václava Klause prezidentem v roce 2003 jsou zástupci strany zváni na společná setkání představitelů parlamentních stran. (Cabada, Šanc 2005: 169)

Pozice KSČM v PS PČR je relativně stabilní, pravidelně se její podpora pohybuje mezi 10-15% hlasů. Kdežto situace v senátu je úplně jiná, velmi slabá. Počet komunistických senátorů málokdy překročí číslo tři. Co se týče komunálních voleb, zde je

---

⁴⁰ KSČM podporuje soudobé komunistické režimy, ve svých projevech naznačuje snahu zavést zde „demokratický socialismus“.

⁴¹ Tato zkratka začala být požadována kvůli slovenské komunistické straně.

pozice jiná, v některých oblastech ČR, jako například Ústecký kraj, slaví velké úspěchy. Přestože však KSČM na komunální a krajské úrovni dosahuje poměrně dobrých výsledků, není zde nikdo, kdo by byl ochoten s touto stranou oficiálně vytvořit koalici, většinou jde jen spíše o tichou podporu.

2.2.4. Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová

KDU-ČSL je následovnicí Československé strany lidové (ČSL), jejíž kořeny sahají až do 19. století, patří tedy nejstarším českým stranám. Prvním polistopadovým předsedou Československé strany lidové se stal Josef Bartoníček, který však byl obviněn ze spolupráce s StB a byl brzy nucen odstoupit. Bartoníčka nahradil v září 1990 Josef Lux. Svůj název KDU-ČSL však strana získala až v roce 1992 poté co došlo ke sloučení ČSL a KDU⁴².

Josef Lux byl předsedou strany až do podzimu 1998, kdy musel ze zdravotních důvodů odstoupit. Od té doby s strana zmítala ve vnitřních rozporech. Docházelo ke střetu mezi tradicionalistickým proudem v čele s Janem Kasalem a modernistickým proudem v čele s Cyrilem Svobodou. V roce 2003 se vedení strany ujal Miroslav Kalousek, který stranu zavedl více do politického středu. Po volbách do PS PČR v roce 2006 vyjednával o možné vládní koalici jak s ODS, tak ČSSD, což se nelíbilo členské základně, která si vynutila jeho odchod z vedení strany (Cabada, Vodička 2011: 290). Kalouskovo místo pak zaujal Jiří Čunek. Vnitrostranické spory vyvrcholili odchodem Miroslava Kalouska ze strany, který si v roce 2009 založil novou stranu, TOP 09.

Původně pravicová strana se postupně posunula směrem do středu a tím zvýšila svůj koaliční potenciál. Jak sama KDU-ČSL uvádí ve svých stanovách, usiluje o uplatňování křesťanských a konzervativních hodnot ve společnosti i státu a prosazuje silnou roli rodiny. S výjimkou voleb v roce 2010 vždy překročila hranici pro vstup do Poslanecké sněmovny a často byla součástí koaličních vlád.

2.2.5. Unie svobody - Demokratická unie

Unie svobody (US) vznikla odštěpením části nespokojených členů ODS pod vedením Ivana Pilipa a Jana Rumla v lednu 1998. Přestože se US snažila od ODS odlišit, její program byl téměř totožný. Cílem bylo vytvořit slušnou, transparentní a decentralizovanou stranu, a stát se dominantní stranou na pravici. Prvotní potenciál strany byl velký, nejenže sdružovala bývalé členy ODS, tak lidi, kteří se do té doby v politice

---

⁴² KDU byla v této době hnutím.

neangažovali. Do US také přestupovali členové jiných stran, převážně ODA. Do nového poslaneckého klubu US přešlo 30 z 69 poslanců zvolených za ODS a také tři senátoři. (Cabada, Šanc 2005: 198)

V předčasných volbách v červnu 1998 však získala pouze 8,6 % hlasů. Poté co odmítla nabídku ČSSD na vstup do koaliční vlády, začala se sjednocovat s třemi dalšími stranami, KDU-ČSL, ODA a DEU (tzv. Čtyřkoalice), kde působila až do jejího rozpadu počátkem roku 2002. V říjnu 2001 podepsala US integrační smlouvu s DEU a od 1. ledna 2002 působily strany sjednoceně pod názvem US-DEU.

Volby do Sněmovny v roce 2002 byly pro US-DEU velmi neúspěšné, získala pouhých 8 mandátů, což vedlo ke změnám jak uvnitř US-DEU, tak v Koalici. Po roce 2002 docházelo k postupné marginalizaci strany a v roce 2006 byla definitivně nahrazena v Poslanecké sněmovně Stranou zelených a k 1. lednu 2011 strana definitivně ukončila svou činnost.⁴³

2.2.3. TOP 09

Strana TOP 09⁴⁴ byla zaregistrována ministerstvem vnitra 26. června 2009⁴⁵. Je to konzervativní politická strana, která vznikla hlavně z důvodu vnitrostranické krize uvnitř KDU-ČSL, především pak z odlišných politických priorit a koaličních preferencí konzervativně-liberálního křídla KDU-ČSL, vedeného Miroslavem Kalouskem.

Jak uvádí stanovy, strana vychází z tradic křesťansko-židovské evropské kultury, prosazuje principy svobodného trhu a podporuje sociální odpovědnost občanů i právnických osob. Usiluje o zachování kulturního dědictví, trvalé zlepšování životního prostředí a nezvyšování veřejného dluhu.

Přestože strana vznikla již v létě, vnitřní strukturu začala řešit až po té, co Ústavní soud zrušil předčasné volby do PS PČR, které měly proběhnout na podzim. Strana si do svého čela, v listopadu 2009, na ustavujícím sněmu zvolila bývalého ministra zahraničních věcí za Stranu zelených, Karla Schwarzenberga a prvním místopředsedou strany se stal Miroslav Kalousek.

Programově se strana v mnohém překrývá s ODS, mezi jejich společné priority patří odbourávání rozpočtového schodku, kultivace podnikatelského prostředí, nízké

---

⁴³ zdroj: <http://www.unie.cz/>

⁴⁴ TOP 09 znamená - T jako tolerance, O jako odpovědnost, P jako prosperita a 09 je rok vzniku strany

⁴⁵ zdroj: Seznam politických stran a hnutí dostupné na WWW: http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=321 2. 7. 2014

zdanění či omezení administrativní zátěže. Během předvolebních kampaní tak strany bojují o podobné typy voličů, není proto překvapující, že se vzájemně považují za konkurenty.

Ve volbách do PS PČR v roce 2010 získala strana společně ve volební koalici se subjektem Starostové a nezávislí 16,7 % hlasů, což jim vyneslo 41 mandátů.⁴⁶ TOP 09 se tak stala důležitým subjektem pro sestavení vládní koalice spolu s ODS a Věci veřejnými, ve vládě pak obsadili pět ministerských pozic.⁴⁷ Její hlavní prioritou ve vládě Petra Nečase se stalo snižování rozpočtového schodku formou reforem.

O trvalejším umístění TOP 09 v českém stranickém systému svědčí nejen úspěchy v podzimních komunálních a senátních volbách v říjnu 2010, ale i opětovné zvolení do PS PČR v předčasných parlamentních volbách v roce 2013. Silnou pozici si v komunálních volbách vybudovala i v Praze, kde předběhla ODS, která v Praze dlouhodobě dosahovala skvělých výsledků.

2.3.5. Další strany

Mezi další strany, které se objevily v PS PČR patří: Sdružení pro republiku - Republikánská strana Československa (SPR-RSČ), Občanská demokratická aliance (ODA), Strana zelených (SZ), Věci veřejné (VV) a ANO 2011.

Sdružení pro republiku - Republikánská strana Československa v letech 1992-1998 významně ovlivňovala podobu českého stranicko-politického systému. Jednalo se o stranu krajní pravice, která byla schopna díky své populistické rétorice oslovit široké spektrum občanů. Strana podle Miroslava Mareše (2002: 159) prošla během svého vývoje třemi základními etapami. První etapu můžeme datovat od konce roku 1989 do parlamentních voleb v roce 1992, kdy se skupina lidí kolem Miroslava Sládka, díky své politické aktivitě, stala jediným reprezentantem „republikánství“ a brzy obsadila krajně pravicový prostor v českém stranicko-politickém spektru. Výsledkem hegemonního postavení na krajní pravici bylo překročení volební klauzule a získání několika mandátů jak ve FS, tak i ČNR. Druhou etapu, mezi lety 1992 a 1998, začalo profilování strany jako silně antisystémové a extrémistické. Třetí etapa, po roce 1998, byla obdobím vnitřního rozkladu strany. Poté už strana nikdy nedosáhla takových výsledků jako po svém vzniku. V roce 2010 byla pozastavena její činnost a v roce 2013 byla Nejvyšším správním soudem zrušena.

---

⁴⁶ zdroj: Statistický úřad

⁴⁷ Miroslav Kalousek - ministr financí, Jaromír Drábek - ministr práce a sociálních věcí, Leoš Heger - ministr zdravotnictví, Karel Schwarzenberg - ministr zahraničních věcí a Jiří Besser - ministr kultury.

Další stranou, která chvíli působila v PS PČR byla *Občanská demokratická aliance*. Strana vznikla bezprostředně po listopadu 1989 a až do roku 1991 byla součástí OF, kde se profilovala jako pravé křídlo, později jako alternativa ODS. V parlamentních volbách v červnu 1992 se ODA prosadila pouze v ČNR, kde získala 14 mandátů, na federální úrovni se jí však nepovedlo překročit pětiprocentní hranici. Ve volbách do PS PČR 1996 svou pozici uhájila a získala 13 poslaneckých mandátů a čtyři ministerská křesla⁴⁸. V roce 1996 se na veřejnost dostal první ze série skandálů, které stranu postupně rozložily (Cabada, Šanc 2005: 196). Posledním úspěchem strany byl zisk čtyř senátorských křesel ve volbách 1998, kde strana kandidovala v rámci Čtyřkoalice. Úpadek strany pak potvrdily parlamentní volby v roce 2002, kdy strana získala pouze 0,5 % hlasů. Občanská demokratická aliance nakonec byla zrušena k 1. lednu 2008.

Strana zelených se do Poslanecké sněmovny ČR dostala až v roce 2006⁴⁹. Tento úspěch byl způsoben nejen změnou programových priorit strany po roce 2000, ale hlavně došlo v roce 2005 ke změně vedení. Radikální ekologické vedení v čele s Janem Beránkem bylo nahrazeno pragmatictější orientovaným vedením, jehož předsedou se stal Martin Bursík (Cabada, Vodička 2011: 293). Po volbách 2006 se strana připojila k ODS a KDU-ČSL a vytvořili středopravou koalici. Velmi rychle se ukázalo, že spolupráce SZ⁵⁰ a ODS nebude jednoduchá. Postupně ve straně docházelo k dělení strany do různých frakcí vyplývajících především z velmi odlišného ideologického zakotvení její členské základny. Úpadek strany se nepodařilo zastavit ani novému předsedovi Ondřeji Liškovi a strana v dalších parlamentních volbách v roce 2010 získala pouhých 2,44 % hlasů a od té doby se už strana do PS PČR nedostala.

V roce 2010 nahradila v Poslanecké sněmovně ČR Stranu zelených nová strana *Věci veřejné*. *Věci veřejné* vznikly již v roce 2001 z lokální iniciativy v Praze 1. V roce 2002 získaly jeden zastupitelský mandát a v roce 2006 jich měly již šest.⁵¹ Na celostátní úrovni se strana prosadila v parlamentních volbách 2010, kdy získala 10,9 % hlasů. Strana se prezentovala jako alternativa dlouhodobě fungujících stran a náhrada za nedůvěryhodné politiky. V povolebním vyjednávání byla důležitým hráčem, který ovlivňoval vznik koaliční vlády. Vnitřní spory ve straně však brzy vedly k úpadku jejích preferencí a odštěpení skupiny poslanců kolem Karolíny Peak, která založila svou stranu LIDEM a

---

⁴⁸ V první vládě Václava Klause, přestože měla o jeden mandát více než po volbách 1996, získala pouze tři ministerská křesla.

⁴⁹ Strana zelených kandidovala do PS PČR již v roce 1998, ale získala pouhých 1,1 % hlasů.

⁵⁰ Převážně jejího levicového křídla s radikálnějšími ekologickými postoji.

⁵¹ zdroj: *Věci veřejné* dostupné na WWW: <https://www.veciverejne.cz/o-nas.html> 3.7. 2014

pokračovala ve vládní koalici. Zbytek poslanců VV tak zůstal až do předčasných voleb v roce 2013⁵² v opozici.

Posledním politickým subjektem, který zmíníme, je politické hnutí *ANO 2011*. ANO vzniklo jako sdružení v roce 2011 a v květnu 2012 bylo zaregistrováno jako politické hnutí⁵³. Lídrem strany se stal významný podnikatel Andrej Babiš, který dovedl stranu k historicky nejlepšímu zisku, jaký nová strana ve volbách do Poslanecké sněmovny ČR získala, a to 18,65 % hlasů a umístila se ihned za ČSSD na druhém místě. To, zda si strana udrží svou pozici, však ukáží až další volby.

---

⁵² Předčasných voleb do PS PČR 2013 se strana rozhodla nezúčastnit.

⁵³ zdroj: Historie ANO 2011 dostupné na WWW: <http://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/> 3.7. 2014

3. OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA

ODS je stranou, která v devadesátých letech zásadním způsobem utvářela českou politiku a byla dlouhodobě nejsilnější pravicovou stranou. Než se budeme zabývat vývojem ODS v Plzni, je třeba nejdříve představit ODS jako politickou stranu, přiblížit její programové cíle, jak se vyvíjela a jaká je její organizační struktura. Následně bude moci být představena Plzeňská ODS jako nižší článek strany.

3.1. Charakteristika ODS

Občanskou demokratickou stranu lze považovat za jednu z nejvýznamnějších⁵⁴ pravicových stran působících na politické scéně České republiky, založenou v souladu se zákonem č. 15/1990 Sb., o politických stranách. ODS sama sebe popisuje jako liberálně konzervativní stranu, přičemž zdůrazňuje odkaz na tradice evropské křesťanské civilizace, humanitní a demokratický odkaz 1. republiky a zkušenosti západních demokracií. V programu strany je pak prosazována svoboda jednotlivce, vláda práva, volný trh a snaha o prosazování standardní fungování liberální demokracie západního typu.

ODS, jak uvádí na svých webových stránkách, dle svého programu prosazuje soukromé vlastnictví, nízkou daňovou zátěž, podnikavost, solidaritu zodpovědných, snižování byrokracie, malý a bezpečný stát, ochranu soukromí, individuální zodpovědnost, zdravé veřejné finance a ne zadluženou budoucnost. V oblasti zahraničních vztahů České republiky pak klade důraz na silné transatlantické vazby jednak z důvodu zajištění bezpečnosti České republiky a rovněž za účelem rozšiřování prostoru svobody a demokracie ve světě.

Pokud jde o vztahy vůči Evropské unii, nelze ODS označit jako stranu, která byla výrazně eurooptimistická, neboť její postoj je spíše střízlivý a racionální. Za nutné považuje zvyšovat konkurenceschopnost a rozvíjet efektivní spolupráci a zároveň hájit národní zájmy České republiky a jejích obyvatel.⁵⁵

Cíle ODS jsou zakotveny přímo ve stanovách strany, podle kterých je hlavním cílem:⁵⁶

---

⁵⁴ Ještě před pár lety bylo možno o ODS hovořit jako nejvýznamnější české pravicové straně. V nedávné době však její význam utrpěl velmi citelnou ránu v souvislosti s kauzou Jany Nagyové, resp. poslanců Ivana Fuksy, Petra Tluchoře a Marka Šnajdra.

⁵⁵ ODS. Základní informace o občanské demokratické straně [on-line] [cit. 8. 3. 2014] Dostupné z:

<http://www.ods.cz/o-nas>

⁵⁶ Čl. 2 odst. 1 stanov ODS. Dostupné na <http://www.ods.cz/stanovy>

- a) být stranou schopných, podnikavých a sebevědomých občanů, kteří dokážou převzít odpovědnost sami za sebe, za svou rodinu, za svoji obec a za stát,
- b) být stranou demokraticky utvářenou, s moderní evropskou strukturou, jejíž členové se budou aktivně podílet na každodenní práci samosprávy, státní správy, parlamentu a vlády,
- c) být stranou navazující na tradice evropské křesťanské civilizace, na humanitní a demokratické tradice první republiky a na zkušenosti současných západních demokracií,
- d) být stranou, která rozhodně odmítá marxistickou a leninskou ideologii ve všech jejích projevech a důsledcích a jejímž členům jsou cizí jakékoliv socializující a kolektivizující tendence v ekonomice i politice,
- e) být stranou, jejíž členové budou aktivně spoluvytvářet soukromé vlastnictví a volný trh zboží, práce a myšlenek,
- f) být stranou, jejíž sociální politika nepovede k rovnosti v přerozdělování, ale k rovnosti v příležitostech k uplatnění,
- g) být stranou občanů respektujících právní řád, chránících svá práva a svobody a respektujících práva a svobody ostatních,
- h) být stranou, jejíž členové se budou aktivně podílet na rozvoji našeho životního stylu – na rozvoji kultury práce a bydlení, kultury volného času i lidských vztahů,
- i) být stranou podílející se na obrovském úkolu dospět k harmonii mezi ekonomikou a životním prostředím.

Pokud jde o zahraniční spolupráci, Občanská demokratická strana vytvořila partnerské vztahy s dalšími zahraničními subjekty. Od roku 1992 je ODS členem Evropské demokratické unie (EDU), která je seskupením evropských liberálních, konzervativních a křesťansko-demokratických stran. Strana se rovněž od roku 2001 stala členem Mezinárodní demokratické unie (IDU), která je organizací sdružující desítky liberálně-konzervativních a křesťanských stran z celého světa. V roce 2009 byla zakládajícím členem Aliance evropských konzervativců a reformistů (AEER), která se stala novou středopravicovou nefederalistickou eurostranou.

Po vstupu České republiky do Evropské unie si strana našla své místo i v Evropském parlamentu. Nejprve byla členem frakce Evropské lidové strany - Evropští demokraté

(EPP-ED). V této frakci působila v rámci podskupiny Evropských demokratů. Po volbách v roce 2009 se pak podílela na založení nové, nefederalistické parlamentní skupiny Evropští konzervativci a reformisté (ECR). Jejimi partnery v této věci byli britští konzervativci, polská strana Právo a spravedlnost a další strany zastávající podobné názory.⁵⁷

3.2. Vývoj ODS

Jak jsme již zmínili, po revolučních událostech v roce 1989 se stalo hybatelem politického dění v Československu Občanské fórum, které tak v počátcích nově nastoleného demokratického režimu plnilo úlohu vůdčího politického subjektu. Po rozpadu OF se ODS stala nástupnickou stranou, která se na dlouhou dobu stala jednou z nejdůležitějších stran v českém politickém systému.

3.2.1. Vznik strany

Důležitou událostí, která napomohla vzniku strany, bylo zvolení Václava Klause předsedou Občanského fóra, ke kterému došlo 17. října 1990. Dne 12. ledna 1991 se konal sněm Občanského fóra v Hostivaři, na němž byl 80 % přítomných hlasů přijat Výchozí politický program Občanského fóra. V jeho důsledku došlo k přeměně všelidového hnutí v politickou stranu, která byla pravicově orientována.⁵⁸

Václav Klaus již při převzetí vedení Občanského fóra oznámil, že jeho hlavním cílem je přeměna Občanského fóra na politickou stranu (Bureš 2010: 123). K naplnění tohoto cíle byly podniknuty některé postupné kroky již před sněmem v Hostivaři, nicméně právě tento sněm a přijetí Výchozího politického programu Občanského fóra lze považovat za velmi zásadní krok, který vedl k naplnění této vize.

Byť byla výše uvedené změna směřování Občanského fóra většinově přijata, *"odpůrci tohoto vývoje v čele s Pavlem Rychetským, Jiřím Dienstbierem a Petrem Pithartem se se vzniklou situací nesmířili. Neudržitelnost další společné existence názorově nekonzistentního tělesa nakonec vedla k mimořádnému, tzv. "rozlučkovému" sněmu OF,*

---

⁵⁷ ODS. Základní informace o občanské demokratické straně [on-line] [cit. 8. 3. 2014] Dostupné z: <http://www.ods.cz/o-nas>

⁵⁸ ODS. Historie občanské demokratické strany [on-line] [cit. 8. 3. 2014] Dostupné z: <http://www.ods.cz/historie#>

*konanému v Praze dne 23. února 1991. Ten rozhodl o rozdělení OF na budoucí Občanskou demokratickou stranu a Občanské hnutí."*⁵⁹

Následně byl 4. března 1991 oficiálně ustaven přípravný výbor ODS. Předsedou tohoto výboru se stal Václav Klaus, který se stal na dlouhou dobu nejvýznamnější osobností v čele ODS. Přípravný výbor intenzivně pracoval na konstituování strany, na přípravě ustavujícího kongresu, stanovách a organizační struktuře.⁶⁰

V návaznosti na uvedené události proběhl ve dnech 20. - 21. dubna v Olomouci ustavující kongres ODS. Za jedny z nejvýznamnějších událostí tohoto kongresu lze považovat schválení dvou základních dokumentů Občanské demokratické strany, kterými byly Stanovy ODS a programové prohlášení "*Cesta k prosperitě*".⁶¹ Na kongresu byla ustavena Občanská demokratická strana jako demokratická strana s konzervativním programem, byly zvoleny všechny orgány strany v čele s tříčlenným vedením a sedmnáctičlennou výkonnou radou. Předsedou ODS byl zvolen Václav Klaus. Kongres rovněž pověřil výkonnou radu, aby svolala první řádný kongres strany v co nejkratším reálném termínu a doporučil místním a oblastním sdružením v následujícím funkčním období, aby nenechali kandidovat bývalé členy KSČ do funkcí v ODS a do zastupitelských orgánů. Dalším bodem byla otázka členských příspěvků a uložení výkonné radě, aby dopracovala návrh pravidel pro formování politické linie a pro výběr kandidátů při volbách tak, aby jej bylo možno předložit ještě dříve, než se bude konat příští kongres ODS. (Klíč, Sokol 2011: 19-20)

V době kongresu v Olomouci stál před ODS úkol vybudovat během jednoho roku fungující politickou stranu, která by mohla vyhrát parlamentní volby. K ODS se přihlásilo 39 poslanců ve federálního shromáždění a 33 poslanců v České národní rady (Cabada, Šanc 2005: 185). Od svého vzniku tak ihned působila jak ve federální vládní koalici, tak i vládě ČR.

V rámci kongresu bylo přijato rovněž usnesení politické sekce ustavujícího kongresu ODS, kde bylo potvrzeno názorové směřování ODS, kdy byla deklarována zejména její snaha o vytvoření fungující parlamentní demokracie, fungující státní správy a kdy se ODS opět vymezila proti bývalému režimu a jeho podporovatelům, když v uvedeném usnesení bylo mimo jiné uvedeno:

---

⁵⁹ ODS. Historie občanské demokratické strany [on-line] [cit. 8. 3. 2014] Dostupné z: <http://www.ods.cz/historie#>

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ ODS. Ustavující kongres ODS [on-line] [cit. 8. 3. 2014] Dostupné z: <http://www.ods.cz/kongresy/0>

1. *"Kongres pověřuje VR ODS a poslanecké kluby zákonodárných sborů vytvořením komise pro tvorbu ústav a volebních zákonů.*
2. *Současnou situaci na Slovensku považujeme za velmi vážnou. Jednoznačně podporujeme parlamentní způsob řešení slovenské vnitropolitické krize. Zároveň vyslovujeme plnou podporu všem politickým silám na Slovensku, které usilují o funkční uspořádání federativního státu a prosazují radikální transformace ekonomiky na celém území Československa. Jsme si vědomi, že náraz výrazně nepříznivých vnějších vlivů na naši ekonomiku a proces její transformace se projevuje diferencovaně v různých regionech. To však nemůže být důvodem pro zpomalení a změny v postupu ekonomické reformy. Naopak regionální specifika lze řešit nejlépe v rámci fungující federace. Kongres pověřuje VR ODS a poslanecký klub FS projednat s politickou reprezentací Slovenska funkční uspořádání federativního státu.*
3. *Jsme přesvědčeni, že unáhlené změny ve státoprávním a územněsprávním uspořádání nepřispějí k ekonomické prosperitě a blahobytu občanů. Státní správa musí být účelně decentralizována, aby mohla operativně řešit problémy daného území. Za základní jednotku územní samosprávy považujeme obec. Kongres pověřuje VR ODS a klub poslanců ČNR, aby usilovali o legislativní ztvárnění těchto zásad.*
4. *Kongres odsuzuje komunistický systém, jehož existence způsobila naší zemi těžké škody a zároveň se distancuje od jakékoliv formy marxistických a jiných totalitních ideologií.*
5. *Naše odmítání sociálně demagogických, populistických a rovnostářských tendencí neznamená, že nebudeme řešit všechny závažné sociální problémy. Jsme si vědomi, že řešení těchto problémů je závislé na výši vytvořených zdrojů."⁶²*

3.2.2. Vývoj od voleb 1992

Parlamentní volby 1992, jak již bylo řečeno, vyhrála ODS v koalici s KDS. Do čela české vlády tak nastoupil předseda ODS, Václav Klaus a federálním ministerským

---

⁶² Body 1 - 5 usnesení politické sekce ustavujícího kongresu ODS, dostupné na <http://www.ods.cz/kongresy/0>

předsedou se stal místopředseda ODS, Jan Stránský. Vládní koalice složená z ODS, KDS, KDU-ČSL a ODA si rozdělila 18 vládních křesel, z nichž ODS získala devět⁶³.

ODS také hrála důležitou roli při pokojném rozdělení federace, ke kterému došlo po volbách 1992. Občanská demokratická strana byla od začátku přesvědčena, že řešením československé otázky je buď vytvoření federace s jasnými pravomocemi centra, nebo rozdělení státu. V žádném případě nebyla ochotna přistoupit na návrh HZDS, který zahrnoval vytvoření konfederace. (Klíč, Sokol 2011: 44-45)

Rok 1994 byl rokem, kdy se ODS poprvé zúčastnila komunálních voleb. Přestože byla velmi silnou stranou, volební systém do komunálních voleb, který zvýhodňuje malé strany a nezávislé kandidáty (Klíč, Sokol 2011: 53). Přesto ODS zvítězila, se ziskem 29,56 % hlasů získala 7289 mandátů, více mandátů získalo pouze KDU-ČSL, a to 7616, přestože obdrželi pouze 7,23 % hlasů. Po volbách pak ODS získala 61 starostů či primátorů z tehdejších 70 okresních měst. Tento výsledek definitivně potvrdil dominanci Občanské demokratické strany na politické scéně.

Úzká spolupráce ODS a KDS byla završena v červnu 1995 uzavřením smlouvy o integraci⁶⁴, a bylo domluveno, že se bývalý předseda KDS Ivan Pilip stane místopředsedou ODS. Zároveň mělo dojít i k sloučení s KAN, to však kongres ODS neschválil. (Cabada, Šanc 2005: 186)

Parlamentní volby v roce 1996 opět vyhrála ODS, a Václav Klaus se znovu stal předsedou středopravicové koaliční vlády. Byla to však vláda menšinová, která závisela na toleranci opoziční ČSSD. Koalice ODS, ODA a KDU-ČSL, která se po volbách vytvořila, už nebyla tak stabilní jako minulé období. Nejen, že byly spory uvnitř koalice, ale byly i uvnitř ODS samotné. Největším kritikem politiky ODS byl ministr zahraničí za ODS Josef Zieleniec. Poté co se na povrch dostala aféra spojená s financováním ODS⁶⁵, Zieleniec stranu opustil a chvíli na to padla vláda. Tento střet názorů uvnitř ODS poté vyvrcholil odchodem části vedení, poslanců, zastupitelů i řadových členů ze strany do nově vzniklé strany Unie svobody, kterou založil Jan Ruml. (Cabada, Vodička 2011: 279)

3.2.3 Opoziční smlouva

---

⁶³ Ministři za ODS - Ivan Kočárník (místopředseda vlády, resort financí), Josef Zielenec (mezinárodní vztahy), Karel Dyba (hospodářská politika a rozvoj), Jindřich Vodička (práce a sociální věci), Jiří Novák (spravedlnost), Jan Ruml (vnitro), Petr Lom (zdravotnictví) a Igor Němec (státní kontrola).

⁶⁴ Definitivně se strany sloučily až v březnu 1996.

⁶⁵ Dle některých členů ODS strana měla „černý“ účet v zahraničí, tato skutečnost se však nikdy neprokázala, ani při policejním vyšetřování. (Kopeček 2010: 285)

I přes problémy, kterými si strana prošla, dosáhla v předčasných volbách do Poslanecké sněmovny 27,7 % hlasů. Období po volbách 1998 je obdobím menšinové vlády s podporou ODS. V této době vznikla kontroverzní *opoziční smlouva*, což byla v podstatě tichá koalice ODS a ČSSD. Občanská demokratická strana tak získala možnost spolurozhodovat o nejcitlivějších politických otázkách.

Oficiální název opoziční smlouvy byl „Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice“. Jednalo se o deseti bodovou smlouvu, která vymezovala fungování vlády a opozice během probíhajícího volebního období. Důležitý byl bod šest, kde se obě strany zavázaly nevyvolat hlasování o nedůvěře vládě ani rozpustit PS PČR (Klíč, Sokol 2011:109). Smlouva v podstatě neřešila konkrétní formu spolupráce, ale spíše pouze určovala podmínky.

Opoziční smlouva se stala tématem číslo jedna v politických diskusích. Byla zároveň i důvodem proč vznikla tzv. Čtyřkoalice (KDU-ČSL, ODA, US a DEU), která působila jako opozice ČSSD a ODS. V lednu 2000 na ni pak navázal tzv. *toleranční patent*, který obsahoval konkrétní body spolupráce a skládal se z pěti dohod (cit. dle Klíč, Sokol 2011: 118):

- Dohoda o státním rozpočtu na rok 2000 a rozpočtovém výhledu
- Dohoda o základních parametrech změny volebního systému
- Dohoda o přípravě české republiky na vstup do EU
- Dohoda o vzájemném vymezení věcných podmínek tolerance menšinové vlády
- Dohoda o komunikaci parlamentních klubů

Opoziční smlouva vydržela téměř do konce volebního období, kdy ji vypověděl nový předseda ČSSD Vladimír Špidla.

3.2.4. Odchod Klause a noví předsedové

Občanská demokratická strana získala ve volbách do Sněmovny v červnu 2002 necelých 25 % hlasů a skončila tak druhá. Výsledek voleb měl silný dopad na vnitřní fungování strany, vedení ODS se rozhodlo dát své funkce k dispozici a Václav Klaus oznámil, že už nehodlá usilovat o post předsedy strany. V prosinci 2002 proběhl kongres ODS, kde byl novým předsedou zvolen Mirek Topolánek. Zároveň na tomto kongresu byl Václav Klaus nominován jako kandidát na prezidenta ČR za ODS.

Mezi první úspěchy ODS pod vedením Mirka Topolánka patří drtivé vítězství v krajských a senátních volbách v roce 2004 a zároveň vítězství ve volbách do Evropského

parlamentu. Tyto úspěchy mu přinesly ve stejném roce na kongresu v Praze znovuzvolení. Za největší jeho úspěch však můžeme považovat vítězství ve volbách 2006, kdy se mu podařilo porazit ČSSD a ODS se tak po osmi letech opět vrátila do vlády.

Vláda Mirka Topolánka připravila mnoho zásadních dokumentů jako například nový občanský zákoník, reformu živnostenského zákona či návrh majetkového vyrovnání s církvemi. Řadu z nich se však nepodařilo schválit, ale staly se důležitými dokumenty, na které ODS později navázala (Klíč, Sokol 2011: 155). Tato vláda nebyla příliš stabilní, což se ukázalo, když straně v březnu 2009 byla vyslovena nedůvěra.

Důležitou událostí bylo pro ODS zvolení Václava Klause prezidentem v lednu 2003. Nebylo to však jednoduché vítězství. Václav Klaus nedosáhl potřebného počtu hlasů v žádném z kol první volby⁶⁶, a tak se musely konat druhé volby, během kterých se situace opakovala. Rozhodly až třetí volby, kdy V. Klaus překročil potřebnou hranici 141 hlasů o pouhý jeden hlas. Po pěti letech byly vyhlášeny nové prezidentské volby, protikandidátem V. Klause se stal Jan Švejnar. V. Klaus volby opět vyhrál, tentokrát už při druhé volbě ve třetím kole. (Klíč, Sokol 2011: 156,212)

Přestože měl Mirek Topolánek vést stranu i do voleb 2010, byl nakonec nahrazen Petrem Nečasem, kvůli svým mediálním kauzám. ODS pod vedením P. Nečase výrazně snížila náskok ČSSD a prohrála s ní velmi těsně. Jak jsme již zmínily v kapitole druhé, tato vláda byla velmi nestabilní provázená řadou skandálů především koaliční strany Věcí veřejných. Kauza, která donutila Petra Nečase odstoupit, se však týkala ODS, tzv. kauza Nagyová.

Politická aféra, která zapříčinila pád vlády, také velmi poškodila stranu samotnou. Vše začalo v červnu 2013 zásahem policejního Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) na Úřadu vlády. Hlavní postavou této aféry byla Jana Nagyová, ředitelka Sekce kabinetu předsedy vlády ČR, která byla obviněna ze zneužití pravomoci úřední osoby. Dále byli zatčeni bývalí poslanci ODS Ivan Fuks, Petr Tluchoř a Marek Šnajdr, důvodem bylo podezření z úplatkářství v souvislosti se složením poslaneckých mandátů. Přestože

---

⁶⁶ Nepřímá volba prezidenta probíhala ve třech kolech. V prvním kole kandidát potřeboval ke svému zvolení nadpoloviční většinu všech poslanců a nadpoloviční většinu všech senátorů, pokud nikdo nebyl zvolen, konalo se druhé kolo, do kterého postoupil kandidát s největším počtem hlasů v PS PČR a kandidát s největším počtem hlasů v Senátu ČR. V druhém kole kandidát musel získat nadpoloviční většinu všech přítomných poslanců a nadpoloviční většinu všech přítomných senátorů, a pokud nikdo nebyl zvolen ani ve druhém kole, následovalo kolo třetí. Ve třetím kole kandidát musel získat alespoň většinu všech přítomných poslanců a senátorů. V případě, že ani tak žádný kandidát tuto hranici nepřekročil, bylo nutné vypsát nové volby.

státní zastupitelství, které zásah nařídilo, nepřišlo nikdy s konkrétními důkazy, byla pověst ODS velmi poškozena.⁶⁷

Poté co Petr Nečas odstoupil nejen z postu předsedy vlády, ale i z vedení ODS, byl novým lídrem strany na 24. kongresu ODS v lednu 2014 zvolen politolog Petr Fiala. Profesor Fiala obdržel 437 hlasů z 546 odevzdaných hlasovacích lístků.⁶⁸ Ve volbách do Evropského parlamentu, které se konaly v květnu 2014, ODS získala pouhých 7,67 % hlasů. Důležité teď budou pro ODS volby komunální, které proběhnou na podzim 2014. Zde se ukáže, zda se povedlo stranu stabilizovat, či dále pokračuje její propad.

3.3. Organizační struktura ODS

Občanská demokratická strana má čtyřstupňovou organizační strukturu⁶⁹, a to: místní sdružení, oblastní sdružení, regionální sdružení a celostátní orgány. Dle stanov ODS je základním článkem strany místní sdružení. Místní sdružení (MS) musí být založena minimálně třemi osobami, v případě, že počet členů MS poklesne pod tři, po dobu delší tři měsíců, je MS zrušeno. Každé místní sdružení má svého předsedu, místopředsedu a pokladníka. Nejvyšším orgánem je místní sněm, mezi místními sněmy za chod MS odpovídá místní rada. Místní sdružení jsou organizována do oblastních sdružení (OS) a ty následně do regionálních sdružení (RS). Oblastní i regionální sdružení mají vnitřní strukturu stejnou jako MS. Ke dni 13. července 2014 strana eviduje 1214 místních sdružení, 92 oblastních sdružení a 14 regionálních sdružení.

Nejvyšším orgánem strany je kongres, který je svoláván minimálně jednou za dva roky, nebo pokud o něj požádá 1/3 výkonné rady či 1/3 všech oblastních sdružení. Hlasovací právo mají: předseda strany, první místopředseda, místopředsedové, členové výkonné rady, členové vlády, členové parlamentních klubů a delegáti zvolení na oblastních sněmech. Hlavní funkcí kongresu je volba vedení strany, zástupců regionů do Výkonné

---

⁶⁷ Tisková konference ÚOOZ [on-line] [5. 7. 2014] Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/213411058060614/>

⁶⁸ 24. Kongres ODS [on-line] [5.7. 2014] Dostupné z: <http://www.ods.cz/kongres2014/aktualne>

⁶⁹ Nebylo tomu tak však vždy, krátce po svém vzniku fungovala v ODS pouze třístupňová organizační struktura, čtvrtý regionální prvek byl de facto pouze formální a neexistovaly v něm žádné orgány. To bylo u ODS způsobeno především tím, že navazovala na subjekt, který měl odlišnou strukturu organizace. S růstem počtu členů strany však bylo nutné posílit vertikální vazby a tak byl do stanov zařazen plnohodnotný čtvrtý regionální stupeň. (Fiala, Pšeja 1998: 427)

rady a členů jednotlivých výborů, dále přijímá program strany, schvaluje stanovy a pravidla pro sestavování kandidátek⁷⁰.

Statutárním orgánem strany je výkonná rada, která se skládá z členů grémia⁷¹ a zástupců regionů⁷². Výkonná rada řídí činnost ODS a je zodpovědná za chod strany mezi kongresy. Výkonná rada se schází pravidelně, nejméně však jednou za měsíc.

Předseda je hlavou strany, jejím reprezentantem a mluvčím. Svolává kongres, výkonnou radu, republikový sněm a předsedá jim. Předsedu zastupuje první místopředseda a místopředsedové. Důležitou osobou ve struktuře strany je hlavní manažer, který je jmenován předsedou strany na návrh výkonné rady. Jeho úkolem je řídit činnost hlavní kanceláře a manažerskou síť ODS. V rámci strany funguje také revizní a kontrolní komise a smírčí výbor. Všechny orgány ODS jsou voleny na dva roky.

V rámci ODS fungují také poslanecký klub, senátorský klub a kluby zastupitelů. Kluby mají vlastní strukturu a jejich funkce je pouze koordinační. Posledním orgánem, o kterém se zmíníme, je republikový sněm, nejedná se o volený orgán, ale zasedají zde členové grémia, předsedové oblastních sdružení a předsedové místních sdružení. Jejich hlavním úkolem je udělování licencí MS, zároveň může i MS rušit, také je to jediný orgán, který může zrušit celé OS či RS. Další jeho důležitou pravomocí je schvalování rozpočtových pravidel strany a rozdělování finančních prostředků ODS.

3.4. Program ODS

Jedním z nejzásadnějších programových dokumentů ODS jsou tzv. Poděbradské artikuly, které vymezují programové minimum ODS. Dokument vznikl v březnu 1998 před předčasnými parlamentními volbami na setkání starostů ODS v Poděbradech a na následujícím kongresu v Jihlavě byl schválen (Klíč, Sokol 2011: 106). *Poděbradské artikuly* se skládají ze čtyř základních bodů, a to:

- soukromí je nedotknutelné
- levný stát
- ne zadlužená budoucnost
- solidarita zodpovědných

---

⁷⁰ Pravidla pro schvalování sestavování kandidátek a výběr kandidátů může kongres přenést na výkonnou radu ODS.

⁷¹ Grémium má všeobecnou zodpovědnost za vedení strany, když nezasedá výkonná rada. Skládá se z předsedy strany, prvního místopředsedy, místopředsedů a předsedů parlamentních klubů.

⁷² Vždy jeden zástupce za region.

První teze, *soukromí je nedotknutelné*, byla změřena na oblast legislativy a soudnictví. ODS chtěla především zásadní revizi právního řádu a zrušení a zrušení nepotřebných právních předpisů, opětovné prosazení soukromého práva na úkor veřejného, zefektivnění a zjednodušení soudního řízení či vyšší užití alternativních trestů.

Druhá teze, *levný stát*, vycházela z postavení pěti klíčových rezortů⁷³, kde má být stát silný, ale v ostatních by jeho role měla být omezená. Do tohoto bodu spadalo například profesionalizace úředního aparátu, omezení přerozdělovaných prostředků a omezení role státu. Poprvé zde ODS přichází s konceptem rovné daně pro všechny druhy příjmů se zrušením odpočitatelných položek, která by se pohybovala kolem 20 %.

Třetí artikule, *nezadlužená budoucnost*, je založena na vyrovnaném státním rozpočtu a snižování schodku vůči HDP. Za důležité považuje privatizaci bank i veřejných služeb, či dokončení restitucí.

Poslední tezí, *solidarita zodpovědných*, so ODS ohrazuje proti bezmyšlenkovitému vyplácení dávek a podporuje individualizaci pojistných systémů. ODS navrhla například tzv. negativní daně, které by mohli nahradit stávající složitý systém vyplácení dávek.

Poděbradské artikuly původně vznikly pro volby 1998, ale nakonec se z nich stal základ střednědobé politiky ODS. Tyto teze byly využity i například při přípravě volebního programu 2009-2010 (Klíč, Sokol 2011: 108).

Na Poděbradské artikuly ODS následně v letech 2003 a 2004 navázala programem *Modrá šance*, který stavěl hlavně na myšlence levného a minimálního státu.⁷⁴ Role státu je podle tohoto programu nezastupitelná v ochraně a vynucování práv a bezpečnosti, ostatní oblasti by měli být omezené. Vystupuje proti progresivnímu zdanění, stát by podle ODS měl být pouze tvůrcem stabilního prostředí pro rozvoj soukromé iniciativy. (Cabada, Vodička 2011: 281)

Nejdůležitějším programovým dokumentem v posledních letech je *Vize 2020*, tento dokument vznikl po sérii regionálních diskusí zakončených Ideovou konferencí Vize 2020 v Brně 20. února 2010. Cílem projektu bylo nejen diskutovat s veřejností, ale také představit vize ODS pro Českou republiku s výhledem do roku 2020. Výsledný materiál byl rozdělen do čtyř kapitol - Obrana svobody, Nové civilizační výzvy, Česká republika v

---

⁷³ zahraničí, vnitro, spravedlnost, obrana a finance

⁷⁴ Nejednalo se pouze o jeden programový materiál, ODS od července 2003 průběžně publikovala své „Modré šance“, což byly resortní programové dokumenty, které byly nakonec souhrnně v prosinci 2004 vydány pod názvem Modrá kniha.

Evropě a ve světě a Vzdělaná a konkurenceschopná země, dohromady tak tvoří ucelený soubor názorů, které ODS zastává ve všech oblastech veřejného života.⁷⁵

---

⁷⁵ Vize 2020 [on-line] [5. 7. 2014] Dostupné z: <http://www.vize2020.cz/>

4. KOMUNÁLNÍ POLITIKA V PLZNI

Jak uvádí Ústava ČR, obec⁷⁶ je základním územním samosprávným celkem, který spravuje zastupitelstvo. Tyto základní jednotky samosprávy mohou být pojmenovány různě - obec, městys, město a statutární město. Obec, městys a město mají téměř totožné pravomoci, pokud nejsou zařazena mezi obce s rozšířenou působností, či obce s pověřeným úřadem (Balík 2009: 20), významnější rozdíl nalezneme pouze u statutárních měst.

Plzeň patří mezi jedno z prvních statutárních měst v České republice⁷⁷, může tak své území členit na jednotlivé městské části nebo městské obvody (dále jen městské obvody) s vlastními orgány samosprávy⁷⁸. Správa města je upravena statutem ve formě obecně závazné vyhlášky obce. Většina statutárních měst však své území na městské obvody nedělí, v současnosti je takto rozděleno pouze sedm⁷⁹ měst v ČR, Plzeň patří mezi jedno z nich.

4.1. Okres Plzeň - město

V současné době se okres Plzeň - město skládá z 15 obcí. Do roku 2006 však tento okres tvořilo pouze samotné město Plzeň. Od 1.1. 2007 byly k tomuto okrasu připojeny další obce - Dýšina, Chrást a Kyšice, které původně patřily do okresu Plzeň - sever, Chválenice, Letkov, Lhůta, Losiná, Mokrouše, Nezabavětice, Nezvěstice, Starý Plzenec, Šťáhlavy, Štěnovický Borek a Tymánkov, které patřily k okresu Plzeň - jih.

V této kapitole se nebudeme věnovat městu Plzeň, jelikož více se o něm zmíníme v následujících kapitolách, zde se podíváme pouze na jednotlivé obce, které tvoří okres Plzeň - město. Zaměříme se především na volební výsledky v obcích a na to, jakou zde má ODS podporu.

Obec *Dýšina* leží 10 km severovýchodně od Plzně, ve volbách do obecních zastupitelstev zde kandidují především místní strany, tak jako ve většině místních obcích. Posledním vítězem voleb v roce 2010 se stala Nová volba pro Dýšinu. Přestože zde ODS v komunálních volbách nekandiduje, získala v parlamentních volbách 2010 podporu 23,86

---

⁷⁶ Termín obec je značně problematický, jelikož označuje současně všechny municipality od těch nejmenších až po Prahu, ale zároveň i jen ta sídla, která nemají postavení městyse, města či statutárního města. (Balík 2009: 20)

⁷⁷ Plzeň se stala statutárním městem 24. listopadu 1990, kdy nabyl účinnosti nový obecní zákon.

⁷⁸ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.

⁷⁹ Brno, Liberec, Opava, Ostrava, Pardubice, Plzeň a Ústí nad Labem.

% hlasů a obsadila tak první místo. V obci *Chrást* stejně jako v *Dýšině* vyhrál komunální volby místní subjekt *Společně pro Chrást*, avšak v parlamentních volbách zde ODS skončila až druhá za ČSSD. *Chválenice* jsou jednou z mála obcí spolu s obcemi *Nezvěstice*, *Šťáhlavy* a *Starý Plzenec*, kde kandidují převážně strany působící celorepublikově. Z těchto čtyř obcí v komunálních volbách v roce 2010 ODS však zvítězila pouze v obci *Šťáhlavy*. Ani v parlamentních volbách 2010 zde neslavila velké úspěchy, vyhrála pouze ve *Starém Plzenci*, kde ji téměř předstihla TOP 09, která se umístila druhá s rozdílem pouhých 0,3 % hlasů. V obci *Kyšice* se ODS ve volbách do zastupitelstva umístila druhá za subjektem *IMPULS PRO KYŠICE*, ale v parlamentních volbách zvítězila.

Zajímavá je obec *Letkov*, která se nachází východně od *Plzně*, kde v roce 2010 kandidovala pouze *Občanská demokratická strana* a tak obsadila všech devět míst v zastupitelstvu obce. V parlamentních volbách zde sice ODS zvítězila, ale získala pouze 27,84 % hlasů. Ve většině ostatních obcí ODS v komunálních volbách nekandidovala, přesto až na obce *Lhůta* a *Mokrouše*, kde vyhrála ČSSD, v parlamentních volbách zvítězila.

Přestože podpora ODS v komunálních volbách v obcích okresu *Plzeň - město* je mnohem nižší než v samotné *Plzni*, lze konstatovat, že podpora ODS na celorepublikové úrovni je v tomto okrese přesto výrazná. Dle dat Českého statistického úřadu dosáhla ODS v parlamentních volbách 2010 v okrese *Plzeň - město* nejlepších výsledků z celého plzeňského kraje.

4.2. Zastupitelstvo města Plzně

Nejvyšším orgánem města je Zastupitelstvo města *Plzně* (dále jen zastupitelstvo města). Mezi jeho hlavní úkoly patří volba primátora a jeho náměstků a stanovuje oblast jejich působnosti, zřizuje městskou policii, zřizuje či zakládá příspěvkové organizace města, schvaluje rozpočet města, rozhoduje o vydání městských dluhopisů a o jiných cenných papírech města, rozhoduje o majetkových záležitostech *Plzně*, vyhrazených mu zákonem, Statutem nebo vlastním usnesením⁸⁰. Vydává územní plán a regulační plán, navrhuje změny katastrálních hranic ve městě a schvaluje dohody o změně hranic *Plzně* a o jejím sloučení s jinou obcí. Rozhoduje o vyhlášení místního referenda, uděluje a odnímá čestné občanství a uděluje ceny města atd.⁸¹

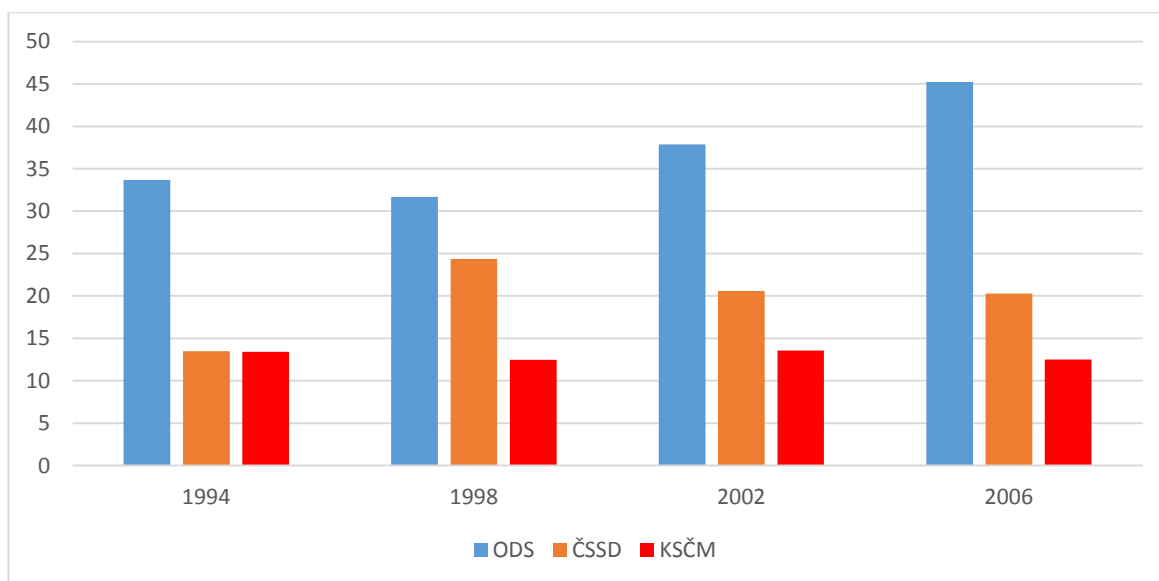
⁸⁰ § 84 odst. 4 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

⁸¹ Více viz Statut města *Plzně*

Rozdílem mezi obcemi, městysy, městy a statutárními městy je, že v čele statutárního města nestojí starosta, ale primátor. Plzeňský primátor, který reprezentuje město na venek má právo nosit primátorský řetěz a užívat historickou pečeť města. Mezi jeho hlavní pravomoci patří podle Statutu města Plzně například jmenovat a odvolávat tajemníka magistrátu se souhlasem ředitele krajského úřadu, zřizovat zvláštní orgány města např. krizový štáb či povodňovou komisi, odpovídá za včasné objednání přezkoumání hospodaření města za uplynulý kalendářní rok, řídí městskou policii, pokud zastupitelstvo města nepověří řízením městské policie jiného člena zastupitelstva města, odpovídá za informování občanů o činnosti Plzně a jejích orgánů, organizuje porady se starosty městských obvodů atd.

Volby do zastupitelstva města v Plzni vždy probíhají společně v volbami do zastupitelstev městských částí. Pokud bychom se zaměřili pouze na politické strany, které se pravidelně umísťují a předních pozicích ve volbách do zastupitelstva města, zjistili bychom, že až na rok 2010 se zde opakují strany ODS, ČSSD a KSČM a to vždy ve stejném pořadí s velmi podobnými výsledky (viz Graf 1).

Graf 1 - Výsledky prvních tří stran do Zastupitelstva města Plzeň v letech 1994-2006

Zdroj dat: Český statistický úřad

Volby v roce 2010 však byly odlišné v tom, že se zde objevil nový subjekt konkurující ODS a to TOP 09. Přestože si své vedení ODS udržela, získala pouhých 24,77 % hlasů. Druhá ČSSD se umístila těsně za ní s 23,81 %, poté následovala TOP 09 s 12,3 % a jako čtvrtá skončila KSČM s 9,67 % hlasů. V následujících podzimních volbách 2014

bude mít velmi těžkou pozici jak ODS, tak ČSSD, jelikož s příchodem hnutí ANO 2011 jsou ohroženy obě strany.

4.3. Městské obvody

Město Plzeň je rozděleno na deset městských obvodů, které mají svěřenou samostatnou působnost. Na základě zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (dále jen zákon o obcích) může město svěřit statutem městskému obvodu na úseku samostatné působnosti například schvalování programu rozvoje městského obvodu, rozhodování o majetkoprávních úkonech, ukládání pokut atd. Městské obvody však nemohou vydávat obecně závazné vyhlášky nebo nařízení.

Městské obvody mají své volené orgány - zastupitelstvo obvodu. Dle Statutu města Plzně úřad městského obvodu tvoří starosta, místostarosta, tajemník a další zaměstnanci městského úřadu. Starosta obvodu reprezentuje město navenek ve věcech Statutem nebo jiným právním předpisem města, či zákonem, nevyhradí-li si toto právo primátor. Starosta městského obvodu má poměrně široké pravomoci, například jmenuje a odvolává tajemníka úřadu městského obvodu s předchozím souhlasem tajemníka magistrátu, v případech stanovených zvláštními zákony zřizuje zvláštní orgány obvodu, jmenuje a odvolává jejich členy a rozhoduje o jejich podjatosti ve správním řízení, může ustavovat účelové pracovní skupiny, k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku ukládá úkoly obvodní služebně městské policie a může po Policii ČR požadovat spolupráci při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Jmenuje velitele jednotky sboru dobrovolných hasičů obce v příslušném obvodu. Může pozastavit výkon usnesení rady obvodu a předložit je k rozhodnutí zastupitelstvu obvodu, má-li za to, že je nesprávné atd.⁸²

V následujících podkapitolách si ve stručnosti představíme plzeňské obvody. Tato charakteristika nám poté poslouží k lepšímu pochopení výsledků, které Občanská demokratická strana v komunálních volbách v jednotlivých obvodech dosahuje.

4.3.1. Plzeň 1

Městský obvod Plzeň 1 vznikl díky intenzivní bytové výstavbě a přílivu nových obyvatel v roce 1981. Nachází v severní části Plzně a patří díky více než 50 tisícům obyvatel k nejlidnatějšímu plzeňskému obvodu. Jako každý městský obvod je spravován Zastupitelstvem městského obvodu (dále jen ZMO) Plzeň 1, které čítá 27 členů. Výkonným orgánem je Rada městského obvodu (dále jen RMO) v čele se starostou.

---

⁸² Zdroj: Statut města Plzně

Od komunálních voleb v roce 1994 až do voleb 2006 byla vždy ODS vítěznou stranou, přesto její výsledky téměř nikdy⁸³ nepřekročily hranici 32 % hlasů. Těsně v závěsu se držela ČSSD, která nakonec ve volbách v roce 2010 nad ODS zvítězila o necelá tři procenta a starostou se tak stal Miroslav Brabec (ČSSD). Volební účast při komunálních volbách je zde vždy nejnižší ze všech plzeňských obvodů, v průměru se pohybuje okolo 30 %.

4.3.2. Plzeň 2 - Slovany

Městský obvod Plzeň - Slovany se nachází na jihovýchodě města a žije zde přibližně 35 tisíc obyvatel. Charakter této oblasti byl dán již koncem 19. století, kdy zde vzniklo plzeňské nádraží a začal se tu rozvíjet průmysl. Na okrajích obvodu, po zavedení městské dopravy po první světové válce, došlo k výstavbě vilových čtvrtí pro střední vrstvy obyvatel. Poslední větší výstavba bytových prostor zde vznikala v 50. a 60. letech 20. století.

Volební účast se zde pohybuje kolem 40 % v komunálních volbách a 65 % ve volbách do PS PČR. Již od komunálních voleb v roce 1994 si zde své prvenství drží ODS, jejíž výsledky se pohybují kolem 40 % hlasů. Druhá ČSSD dosahuje zisků kole 20 % hlasů. Současné ZMO má 27 členů, v čele obvodu stojí starosta Lubomír Aschenbrenner (ODS).

4.3.3. Plzeň 3

Městský obvod je jedním z největších a druhým nejlidnatějším obvodem, na rozloze 3 546 ha žije kolem 50 tisíc obyvatel. Obvod slučuje jak historickou část Plzně, tak i novější, průmyslovější část. Na území obvodu nalezneme například průmyslové podniky Škoda a.s., Plzeňský Prazdroj a.s. či podnik na výrobu televizorů zn. Panasonic.⁸⁴

Co se týče voleb, již od roku 1994 zde ODS pravidelně vítězí, následovaná ČSSD a KSČM. Žádné jiné straně, kromě již zmíněných, se až do roku 2010 nepovedlo získat přes 10 % hlasů, to však změnila TOP 09, která obdržela 15,25 % hlasů a posunula tak KSČM na čtvrté místo. Volební účast v komunálních volbách se zde průměrně pohybuje kolem 35 %.

---

⁸³ Výjimkou je pouze rok 2006, kdy ODS slavila výborné výsledky celorepublikově, v té době ODS v Plzni 1 získala 44,78 % platných hlasů.

⁸⁴ Zdroj: Městský obvod Plzeň 3 [on-line] [15 .8. 2014] Dostupné z: <http://umo3.plzen.eu/mestsky-obvod-plzen-3/mestsky-obvod-plzen-3.aspx>

4.3.4. Plzeň 4

Městský obvod Plzeň 4 leží ve východní části města. Tvoří ho především satelitní obce, mezi kterými stále vznikají nové rodinné domy, je to dynamicky se rozvíjející oblast. Žije zde přibližně 25 tisíc obyvatel. Přestože je v tomto obvodu téměř poloviční počet obyvatel než v MO Plzeň 1 a Plzeň 2, je zde počet zastupitelů nižší pouze o dva, tedy 25.

Volební účast se zde pohybuje v komunálních volbách kolem 40 %, ve volbách do PS PČR však bývá účast téměř 70%. Přestože zde vždy ODS obhajovala vítězství s náskokem kolem 10 %, v roce 2010 vyhrála nad ČSSD o pouhých 0,56 % hlasů. Tento výsledek můžeme připisovat kandidatuře TOP 09⁸⁵, která je pro voliče alternativou ODS.

4.3.5 Plzeň 5 - Křimice

Městský obvod Plzeň 5 - Křimice se nachází v západní části Plzně. Obec Křimice se k Plzni připojila v roce 1976 a v současnosti zde žije zde kolem 1800 obyvatel. Městský obvod je spravován ZMO Plzeň 5 - Křivice, který má jedenáct zastupitelů.

Zajímavostí tohoto obvodu je, že zde nepovedlo uspět ve volbách žádné parlamentní straně, vítězi se vždy stávají různá uskupení nezávislých kandidátů. První parlamentní stranou, která se zde pokusila uspět, byla v roce 1998 ČSSD, získala pouhých 29,95 % hlasů o proti vítěznému Sdružení nezávislých kandidátů, které získalo zbylých 70,05 %. V roce 2006 zde sestavila kandidátku i ODS. Obdržela 23,94 % hlasů, což bylo velmi málo v porovnání s celostátní ODS, která v tomto roce slavila velké úspěchy.⁸⁶ Druhý pokus ODS kandidovat v tomto městském obvodu skončil v roce 2010 ještě větším fiaskem, strana získala pouhých 6,36 % hlasů.

4.3.6. Plzeň 6 - Litice

Plzeň 6 - Litice se nachází na jihu Plzně, obvod leží na území velkém necelých 11km² a žije zde okolo 1800 obyvatel. Poprvé byly Litice k Plzni připojeny v roce 1949, poté došlo k jejich oddělení a nakonec se v roce 1970 opět staly součástí Plzně.⁸⁷

Jedinou parlamentní stranou, která se účastní každých komunálních voleb v Liticích je KSČM se stabilní podporou kolem 10 % hlasů⁸⁸. V prvních volbách zde zvítězila ODS

---

⁸⁵ TOP 09 získala v komunálních volbách v roce 2010 v MO Plzeň 4 14,11 % hlasů.

⁸⁶ Průměr hlasů ODS v celé ČR byl v komunálních volbách v roce 2006 36,22 % hlasů.

⁸⁷ Zdroj: Městský obvod Plzeň 6 [on-line] [15 .8. 2014] Dostupné z: <http://umo6.plzen.eu/mestsky-obvod-plzen-6-litice/historie-obvodu/historie-obvodu-7.aspx>

se ziskem 84,53 %, přesto opět kandidovala v tomto městském obvodu až v roce 2006, kdy získala pouhých 15,7 % hlasů. První pozice si zde pravidelně drží uskupení nezávislých kandidátů, kteří si dělí většinu míst v zastupitelstvu.

4.3.7. Plzeň 7 - Radčice

Na severozápadě Plzně se nachází městský obvod Plzeň 7 - Radčice, ve kterém žije necelých tisíc obyvatel. Součástí Plzně jsou Radčice od roku 1976. Centrum obvodu je chráněnou památkovou vesnickou zónou, vč. návsi s kapličkou a historickými statky.⁸⁹ Městský obvod je spravován sedmičlenným zastupitelstvem.

Tak jako v Liticích, zde vítězí převážně sdružení nezávislých kandidátů a parlamentní strany zde mají minimální úspěch. Dobrého výsledku zde dosáhla pouze ODS v roce 2006, kdy skončila druhá s 40,44 % hlasů. Například ČSSD zde nekandidovala ani jednou a KDU-ČSL pouze jednou v roce 2002. V posledních komunálních volbách zde ODS ztratila mnoho hlasů, které následně získala TOP 09.

4.3.8. Plzeň 8 - Černice

Tento obvod se nachází na jižní části Plzně. Historické centrum Černice bylo postaveno v 1. polovině 15. století a už v té době bylo součástí Plzně. Na více než 5 km² zde žije okolo 1450 obyvatel⁹⁰ a je spravován devíti členným zastupitelstvem.

Jak jsme si již mohli povšimnout, v ostatních městských obvodech téměř vždy vyhrává ODS či sdružení nezávislých kandidátů, Plzeň 8 je však výjimkou. Přestože zde ODS v prvních komunálních volbách zvítězila se ziskem 66,06 % hlasů, od roku 1998 je zde vždy vítězem voleb do zastupitelstva ČSSD, jejíž zisky se vždy pohybují kolem 50 % hlasů. Zároveň je to obvod s pravidelně nejvyšší volební účastí z celé Plzně.⁹¹

4.3.9. Plzeň 9 - Malesice

Městský obvod Plzeň 9 - Malesice se nachází v severozápadní části Plzně a v současnosti zde žije přibližně 600 obyvatel. Obec Malesice se stala městským obvodem až v roce 2003, poté co došlo k jejímu sloučení s Plzní. Zastupitelstvo městského obvodu má devět členů.

---

⁸⁸ Výjimkou je rok 2002, kdy KSČM získala pouhých 3,97 % hlasů.

⁸⁹ Zdroj: Městský obvod Plzeň 7 [on-line] [15. 8. 2014] Dostupné z: <http://umo7.plzen.eu/mestsky-obvod-plzen-7-radcice/mestsky-obvod-plzen-7-radcice.aspx>

⁹⁰ Zdroj: Městský obvod Plzeň 8 [on-line] [15. 8. 2014] Dostupné z: <http://umo8.plzen.eu/mestsky-obvod-plzen-8-cernice/mestsky-obvod-plzen-8-cernice-1.aspx>

⁹¹ Průměrná volební účast v obvodě Plzeň 8 - Černice je 69,14 %.

První volby v městském obvodu Malesice proběhly 29. března 2003. Kandidovalo pět politických subjektů, přesto žádný z nich nepatřil mezi parlamentní strany. Až v roce 2006 zde sestavila kandidátku KDU-ČSL a ODS, přesto však zvítězilo Sdružení občanů Malesic se ziskem 42,05 %. K těmto třem politickým subjektům v roce 2010 přibyl ještě DEVÁTÝ OBVOD, tentokrát však ODS a KDU-ČSL obsadila první dvě pozice a starostou se stal Miroslav Cudlman (KDU-ČSL).⁹²

4.3.10. Plzeň 10 - Lhota

Obec Lhota se stala 10. městským obvodem na základě Dohody o připojení obce Lhota k městu Plzeň⁹³ z podzimu roku 2002 s účinností k 1. 1. 2003. Rozkládá se v jihozápadní části Plzně a žije zde přibližně 900 obyvatel.⁹⁴ V současné době je městský obvod spravován sedmičlenným zastupitelstvem, Rada městského obvodu není v důsledku nízkého počtu zastupitelů zřízena a její povinnosti plní starostka Zdeňka Hončarová (ODS).

První volby v městském obvodu Lhota proběhly 29. března 2003 s volební účastí 62,4 % a zúčastnily se jich tři politické subjekty. Vítězem těchto doplňovacích voleb se stalo Sdružení nezávislých kandidátů se ziskem 66,9 % platných hlasů. Prvenství ve všech ostatních volbách do Zastupitelstva MO Lhota získala Občanská demokratická strana, která jak v roce 2006, tak i 2010 obdržela více jak 50 % platných hlasů.

---

⁹² ODS získala 31,72 % hlasů, KDU-ČSL 27,75 % hlasů, Sdružení občanů Malesice 24,97 % hlasů a DEVÁTÝ OBVOD 20,32 % hlasů.

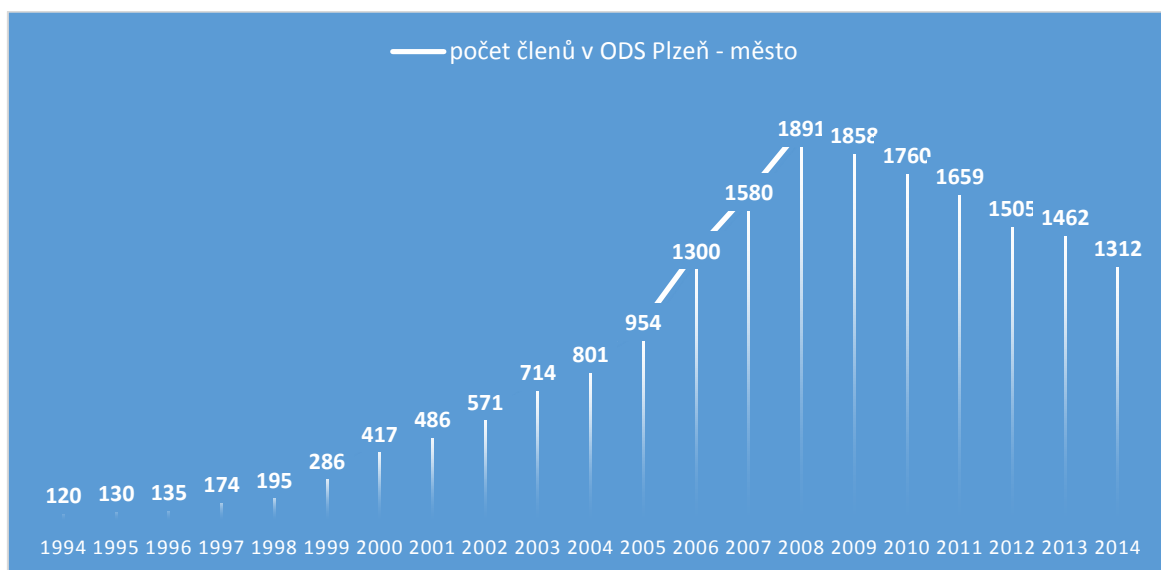
⁹³ Ke sloučení došlo dle § 19 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁴ Zdroj: Městský obvod Plzeň 10 [on-line] [15.8. 2014] Dostupné z: <http://umo10.plzen.eu/mestsky-obvod-plzen-10-lhota/historie-obvodu/historie-obvodu-5.aspx>

5. ODS V PLZNI

Nejvyšším orgánem v okrese Plzeň - město je v Občanské demokratické straně oblastní sdružení Plzeň - město. Důležitá je však především oblastní rada, která má veškerou zodpovědnost za činnost strany na oblastní úrovni mez jednotlivými oblastními sněmy. Plzeňská oblastní rada má v současnosti 24 členů, kteří zastupují jednotlivé místní oblasti.

Graf 2 - Vývoj členské základny ODS Plzeň - město

Zdroj dat: Oblastní kancelář ODS Plzeň - město

Počet členů plzeňské ODS (viz Graf 2) postupně mírně stoupal, největší přírůstek nových členů vznikl mezi lety 2005 a 2008. Takovéto zvýšení počtu členské základny lze přičítat nejen především úspěchům ODS v roce 2004⁹⁵ a 2006⁹⁶. Klesající tendence členské základny po roce 2008 se pojí především s nespokojeností části členské základny ODS s druhou vládou Mirka Topolánka spojenou s mnohými skandály, a zároveň klesající zájem občanů o politiku.⁹⁷

Oblastní sdružení ODS Plzeň - město je složeno z dvanácti místních sdružení, které se nachází na území Plzně. Ostatní místní sdružení ODS obcí z okresu Plzeň - město jsou zařazeny do oblastních sdružení Plzeň-jih a Plzeň - sever.

⁹⁵ V roce 2004 proběhly volby do Evropského parlamentu, krajské volby a senátní volby. Ve všech těchto volbách ODS zvítězila.

⁹⁶ V roce 2006 opět ODS zvítězila ve všech volbách, které se tento rok konaly - parlamentní, senátní a komunální.

⁹⁷ Klesající zájem občanů o politiku dokazují mnohé průzkumy např. společnosti CVVM (více viz <http://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy-politicke/>).

5.1. Vývoj ODS v Plzni

Po rozpadu Občanského fóra a vzniku Občanské demokratické strany na celorepublikové úrovni, začaly vznikat místní sdružení ODS v jednotlivých městech a ani Plzeň nebyla výjimkou. V březnu 1991 se konal v Komorním divadle v Plzni městský sněm OF, kde se projednávalo dělení majetku mezi vznikající ODS a Občanské hnutí. Byl zde také vytvořen tzv. dohodovací výbor, který koordinoval činnost obou skupin. (Martinovský 2004: 537)

Ustavující kongres ODS v Plzni se konal 8. dubna 1991. Do čela výkonné rady byl zvolen Antonín Pečínka a místopředsedou Ludvík Rösch, kteří měli svěřeny pravomoci až do prvního řádného kongresu. (Martinovský 2004: 537)

5.1.1. Volby 1994

Komunální volby v roce 1994 byly prvními volbami do zastupitelstev obcí, které se konaly po rozdělení Československa. Probíhaly 18. - 19. listopadu 1994 a zúčastnilo se jich 62,26 % voličů.

ODS se na volby připravovala zodpovědně a uvědomovala si důležitost těchto voleb. Pro své kandidáty připravila materiály, které jim měly pomoci co nejlépe sestavit volební program a poskytnout informace týkající se fungování obcí a měst. Centrálním motem strany bylo „Rozvážně a odpovědně“, program kladl důraz hlavně na privatizaci bytového fondu a sestavování vyrovnaných rozpočtů. (Klíč, Sokol 2011: 54)

V Plzni se voleb do zastupitelstva města zúčastnilo 55,15 % ze 137 tisíc voličů. Na výběr měli ze čtrnácti kandidujících politických subjektů. Jednalo se převážně o strany, které již kandidovaly do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Do zastupitelstva města, které mělo 47 zastupitelů, se nakonec dostalo jedenáct stran. Vítězná ODS, která získala 33,68 % hlasů a 16 mandátů. Ve volbách do zastupitelstev městských obvodů vyhrála Občanská demokratická ve všech šesti obvodech, kde sestavila kandidátku, nekandidovala pouze v obvodu Plzeň 5 a Plzeň 7.

Po volbách vznikla v Plzni koalice ODS, ODA a Křesťanské demokratické koalice, která v prosinci 1994 na prvním ustavujícím zasedání městského zastupitelstva navrhla na primátora Zdeňka Proseka (ODS). Pro jeho zvolení hlasovalo 30 zastupitelů ze 47, návrh podpořila i opoziční ČSSD, která s ODS spolupracovala. (Martinovský 2004: 553)

Pokud bychom porovnávali celkové výsledky Občanské demokratické strany v komunálních volbách 1994, vedla si ODS v Plzni nadprůměrně. V celé ČR získala ODS 29,56 % hlasů, v Plzni to téměř o pět procent více.

V roce 2006 proběhly na území Plzně dvoje volby. Nejprve na přelomu května a června volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, a poté v listopadu první senátní volby. Oboje volby byly pro ODS úspěchem, senátorem za volební obvod Plzeň město se stala Bohumil Kulhánek z ODS. Senátorských voleb se účastnil také jiný člen ODS, František Pillman, kandidoval však jako nezávislý kandidát. Výkonná rada však doporučila všem místním sdružením ukončit členství ve straně lidem, kteří kandidují v senátních volbách samostatně, což se týkalo i Františka Pillmana⁹⁸. (Martinovský 2004: 559)

Zároveň si v listopadu 1996 plzeňský oblastní sněm navolil nové vedení. Předsedou byl zvolen starosta městského obvodu Plzeň 2 Václav Brousek. Do funkce místopředsedů byli zvoleni členové Rady města Plzně Jiří Šneberger, náměstek primátora Zdeněk Grundman a Zdeněk Koutecký. Zvolení Václav Brousek bylo celkem překvapením, ale díky vnitřním sporům se části plzeňské ODS nepodařilo do čela prosadit Zdeňka Proseka. Hlavním cílem nového vedení se tak stalo sjednotit plzeňskou ODS. (Martinovský 2004: 560)

5.1.2. Volby 1998

Počátkem září 1998 se rozhodl primátor Z. Prosek v nadcházejících komunálních volbách již nekandidovat. Důvodem byla především neochota delegátů oblastního sněmu ODS nominovat ho na volitelné místo tak, aby měl opět šanci na zvolení do zastupitelstva města. Vadilo jim především Prosekovo autoritativní prosazování svých zájmů a nízká loajalita k Václavu Klausovi (Martinovský 2004: 565). Komunální volby se konaly 13. - 14. listopadu 1998, necelého půl roku po předčasných parlamentních volbách, ve kterých zvítězila ČSSD. Celkově se voleb zúčastnilo 46,74 % voličů, což je oproti volbám v roce 1994 značný úbytek. Zároveň došlo k odštěpení Unie svobody od ODS, což snížilo i počet kandidátů, kteří v komunálních volbách kandidovali za ODS⁹⁹.

I přes připomínky, které vznikly během voleb 1994, stále platil zákon č. 152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů,

---

⁹⁸ František Pillman kritizoval vedení městské organizace strany zejména kvůli údajnému vlivu na změnu plánované trasy dálničního obchvatu Plzně. (Martinovský 2004: 559)

⁹⁹ Celkem ODS do voleb postavila 16 065 kandidátů, víc kandidátů postavila z politických stran pouze KSČM a KDU-ČSL, nejvíce bylo nezávislých kandidátů a to 68 668.

který nebyl nijak upraven. Volilo se tedy na základě poměrného volebního systému za požití formule Sainte-Laguë¹⁰⁰. (Hašek 1999: 225)

Občanská demokratická strana šla do voleb s manifestem „S námi proti hazardu“, který byl založen na Poděbradských artikulích. Hlavním cílem bylo zabránit socialistům zvrátit dosavadní polistopadový vývoj. Strana se však vymezila nejen proti ČSSD, ale i vůči nově vzniklé čtyřkoalici. Strana se také hlásila k politickému pojetí komunální politiky, konkrétní problémy jsou podle ní totiž věci čistě politickou, kdyby byly problémy nepolitické, nepotřebovali bychom volené zastupitele a stačil by nám pouze úředník bez politického mandátu. (Klíč, Sokol 2011: 101-102)

Voleb do zastupitelstva města se zúčastnilo pouhých 35,71 % voličů a kandidovalo 13 politických subjektů. Do zastupitelstva města se nakonec dostalo deset stran a ODS opět zvítězila, přesto získala pouze 15 mandátů, tedy o jeden méně a také o dvě procenta méně hlasů než ve volbách 1994. Primátorem se tak znovu stal zastupitel za ODS Jiří Šneberger. Tento drobný úbytek můžeme přičítat vzniku odštěpené Unie svobody, která zde také kandidovala a získala 4 mandáty. Slabší výsledky měla strana i ve volbách do zastupitelstev městských částí. V obvodech Plzeň 5-7 kandidáty vůbec nepostavila a v jednom obvodě skončila až druhá za ČSSD.

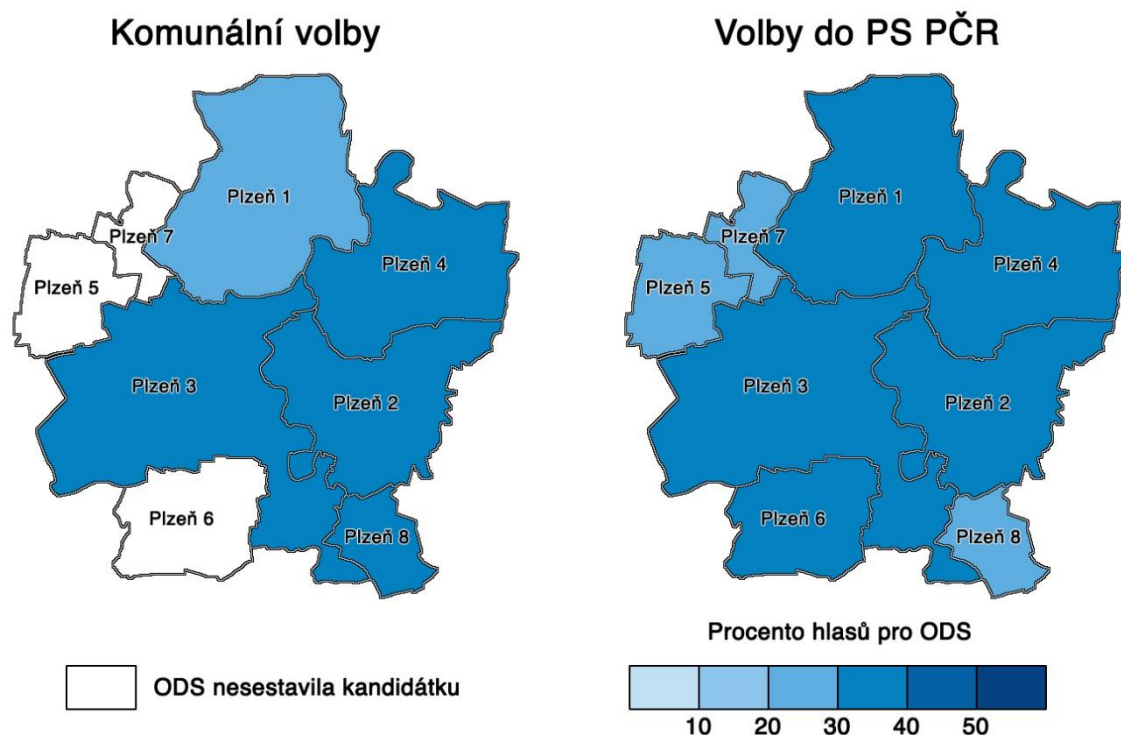
Přestože ODS v některých obvodech nekandidovala, je vidět podpora celorepublikové ODS i v těchto obvodech (viz Mapa 1). Takovéto voličské chování bývá způsobeno většinou tím, že volič v parlamentních volbách volí tu stranu, kterou považuje za vítěznou a neřeší tolik jednotlivé body programu strany, celostátní politika je mu více vzdálená. Kdežto ve volbách komunálních se volič zajímá o konkrétní problémy, které chce, aby jím volený zástupce vyřešil. Převážně v menších obcích či obvodech, jak tomu i mapa 1 napovídá, voliči volí jednotlivé kandidáty nikoliv strany, proto mají velký úspěch často místní politická uskupení.

Povolební vyjednávání o novém vedení radnice byla celkem složitá. Primátorem byl na prvním zasedání zastupitelů v listopadu zvolen Jiří Šneberger (ODS) a náměstký primátora Eva Maříková (ODS) s Jiřím Bisem (ČSSD), v prosinci, na druhém zasedání zastupitelů byli dodatečně přidáni na pozice náměstků primátora Miroslav Kalous (ODS) a Petr Otásek (ČSSD). Zároveň byl snížen počet členů městské rady z jedenácti na devět. (Martinovský 2004: 567)

---

¹⁰⁰ Sainte-Laguë je volební dělitel.

Mapa 1 - Volby 1998

Zdroj dat: Český statistický úřad

V dubnu 1999 byl z funkce předsedy místní organizace ODS Plzeň - střed odvolán náměstek primátora Miroslav Kalous a zároveň byl vyloučen ze strany. Jako důvod byla uvedena údajná pasivita a nepořádek v agendě. Na jeho místo poté nastoupil Petr Štrunc. Někteří členové však toto vyloučení prohlásili za neplatné a to následně potvrdila i Oblastní rada ODS Plzeň - město.¹⁰¹ (Martinovský 2004: 568)

V říjnu 1999 proběhl oblastní sjezd ODS, kde byl novým předsedou zvolen dosavadní místopředseda Miroslav Levora a porazil tak bývalého náměstka primátora Milana Ruibara. (Martinovský 2004: 569)

Důležitou událostí roku 2000 bylo rozdělení České republiky na 14 krajů a Plzeň se tak stala krajským městem. Téhož roku proběhly volby do krajských zastupitelstev.

¹⁰¹ Pokud by byl Miroslav Kalous vyloučen, nemohl by už zastávat ani post náměstka primátora.

V Plzeňském kraji zvítězila ODS.¹⁰² Došlo k vytvoření koalice ODS, Čtyřkoalice a Nezávislími, hejtmanem se stal Petr Zimmermann¹⁰³ (ODS).

5.1.3. Volby 2002

Třetí komunální volby proběhly 1. - 2. listopadu 2002 a zúčastnilo se jich 45,51 % voličů. Účast byla tedy téměř stejná jako v roce 1998. ODS do těchto voleb poprvé vstupovala jako čistě opoziční strana, také to bylo poprvé, kdy ČSSD postavila do voleb více kandidátů než ODS.

Na centrální úrovni přišla ODS s manifestem „Nabízíme Vám pravici“ a snažila se upozorňovat na sblížení ČSSD a KSČM. V Plzni se voleb do zastupitelstva města zúčastnilo 33,68 % voličů a kandidovalo devět stran, z nichž 6 získalo v zastupitelstvu místo. Občanská demokratická strana opět vyhrála a tentokrát získala 20 mandátů, tedy téměř většinu a Jiří Šneberger opět obhájil místo primátora. Po volbách vznikla středopravicová koalice ODS, KDU-ČSL, US-DEU a nezávislých.

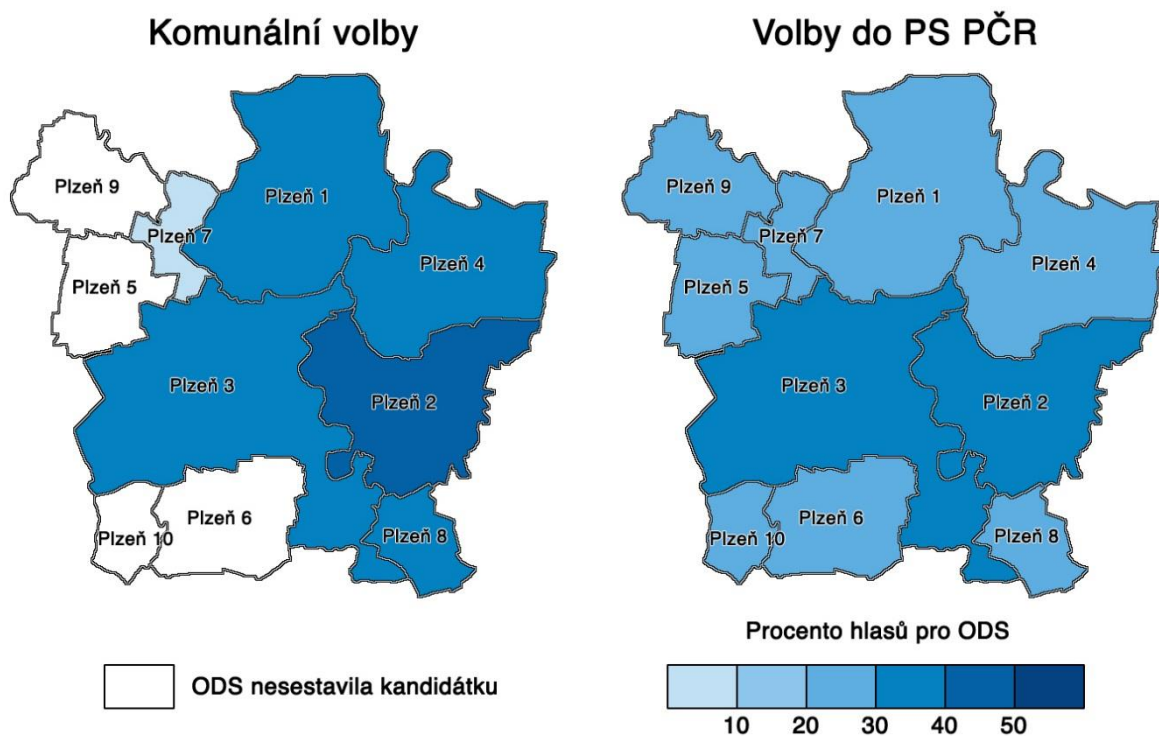
Ve volbách do zastupitelstev městských obvodů opět vyhrála v prvních čtyřech obvodech, poprvé postavila kandidátku v Plzni 7, což však dopadlo fiaskem. Strana zde získala pouhých 9, 96 % hlasů a umístila se na posledním místě. Doplnující komunální volby v nových plzeňských obvodech, které proběhly koncem března 2003, ovládli nezávislí kandidáti. ODS zde své kandidáty ani nepostavila.

Na mapě 2 můžeme vidět oproti ostatním volebním rokům zřetelně slabší podporu ODS ve volbách do PS PČR než ve volbách komunálních. Tento jev můžeme přičítat především tzv. opoziční smlouvě, která byla veřejností velmi špatně vnímána a byla jednou z příčin neúspěchu ODS na celostátní úrovni. Jelikož se jednalo o rozhodnutí, které učinilo vedení ODS, nepromítlo se toto rozhořčení občanů do výsledků komunálních voleb a místní ODS si udržela stabilní podporu. Také nestabilní vláda Vladimíra Špidly a rozkol uvnitř ČSSD částečně napomohly ODS mírně zvýšit její preference.

Mapa 2 - Volby 2002¹⁰⁴

¹⁰² ODS získala 24,17 % hlasů, velkým šokem byl zisk 21,02 % hlasů pro KSČM a ČSSD obdržela pouhých 14,94 % hlasů.

¹⁰³ V letech 1995-2007 byl předseda místního sdružení ODS Plzeň - Slovany.

Zdroj dat: Český statistický úřad

Velkým skandálem v plzeňské ODS tohoto období bylo přistižení místostarosty obvodu Plzeň 3 Radima Kopáčka při přijímání úplatku 50 tisíc korun za přidělení bytu mimo pořadník. Natočila ho při tom televize Nova, po odvysílání pořadu Na vlastní oči Radim Kopáček ihned podal rezignaci na svůj post.¹⁰⁵ V reakci na tuto aféru pak proběhla kontrola správnosti přidělování bytů ve všech městských obvodech.

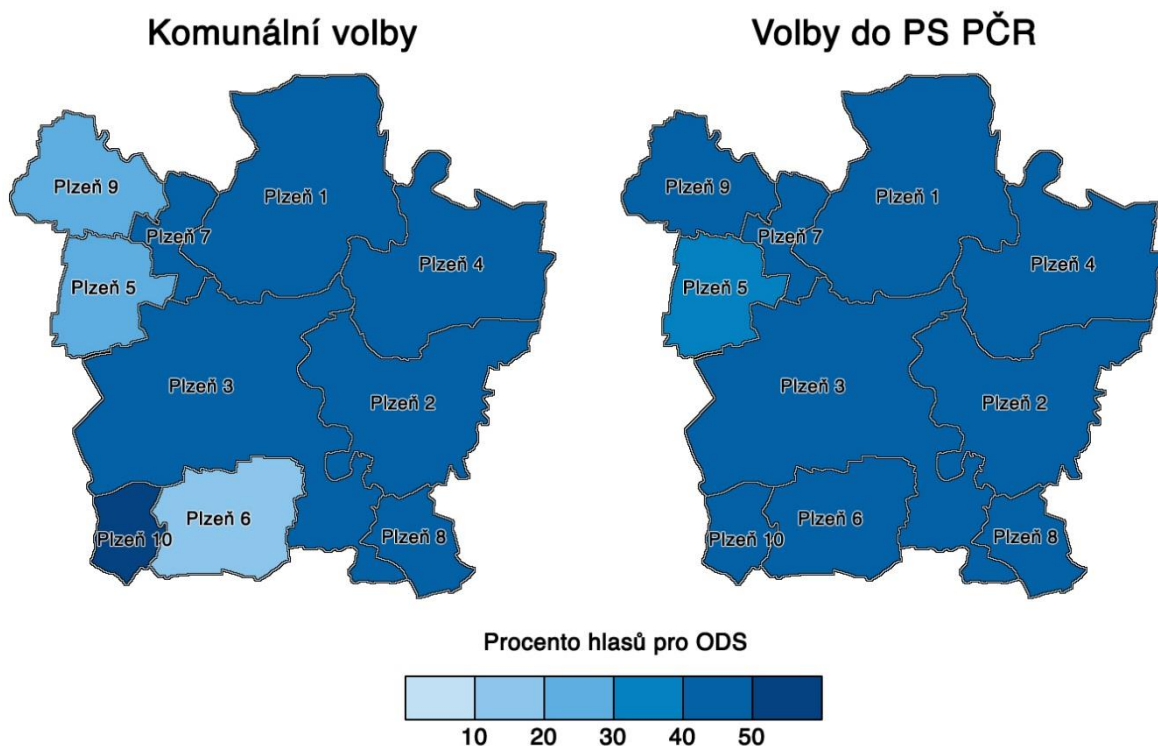
5.1.4. Volby 2006

V době konání komunálních voleb v roce 2006 byla vláda ODS v demisi, jelikož nezískala důvěru. Podle Stanislava Balíka (2009: 155) šlo o volby, kde měli voliči především rozhodnout a vyjádřit se k situaci, která nastala po parlamentních volbách. Jak názorně ukazuje mapa 3, podporu, kterou občané Plzně ODS vyjádřili v parlamentních volbách, potvrdili i ve volbách komunálních. ODS uspěla dokonce i tam, kde v minulých letech nekandidovala.

¹⁰⁴ Obvody Plzeň 9 a 10 byly připojeny až později (1.1. 2003), data jsou u mapy komunálních voleb ze dne 29.3. 2003, kdy se konaly doplňovací volby. U mapy voleb do PS PČR jsou použita data z tehdy ještě samostatných obcí Malečise a Lhota.

¹⁰⁵ Zdroj: Online deník novinky.cz [on-line] [16.8. 2014] Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/27934-mistostarosta-z-plzne-kvuli-uplatkarske-afere-rezignoval.html>

Mapa 3 - Volby 2006

Zdroj dat: Český statistický úřad

Ve volbách do zastupitelstva města kandidovalo sedm politických subjektů. Všechny kandidující strany až na Korunu českou, která obdržela pouhých 0,68 %, získala posty v zastupitelstvu. ODS potvrdila svou vedoucí pozici a díky 45,23 % obdržela 22 mandátů. Pátým primátorem města Plzně se tak stal zastupitel za ODS a dlouholetý starosta Plzně 4 Pavel Rödl. Pro jeho zvolení hlasovalo 39 ze 47 zastupitelů. Jelikož strana neobdržela nadpoloviční počet mandátů, dohodla se na koalici s KDU-ČSL a Pravou volbou pro Plzeň, následně ODS obsadila sedm postů v devítičlenné radě města a každý koaliční partner získal jedno místo.¹⁰⁶

Občanská demokratická strana také výrazně uspěla i v jednotlivých městských částech. Poprvé sestavila kandidátku ve všech obvodech a i přesto, že všude nevyhrála, dosáhla dobrých výsledků. Například v městském obvodu Plzeň 10 - Lhota nahradila Sdružení nezávislých kandidátů a získala 61,1 % hlasů.

¹⁰⁶ Více viz. http://www.rozhlas.cz/plzen/zpravodajstvi/_zprava/do-primatorskeho-kresla-v-plzni-usedl-pavel-rod1--290298.

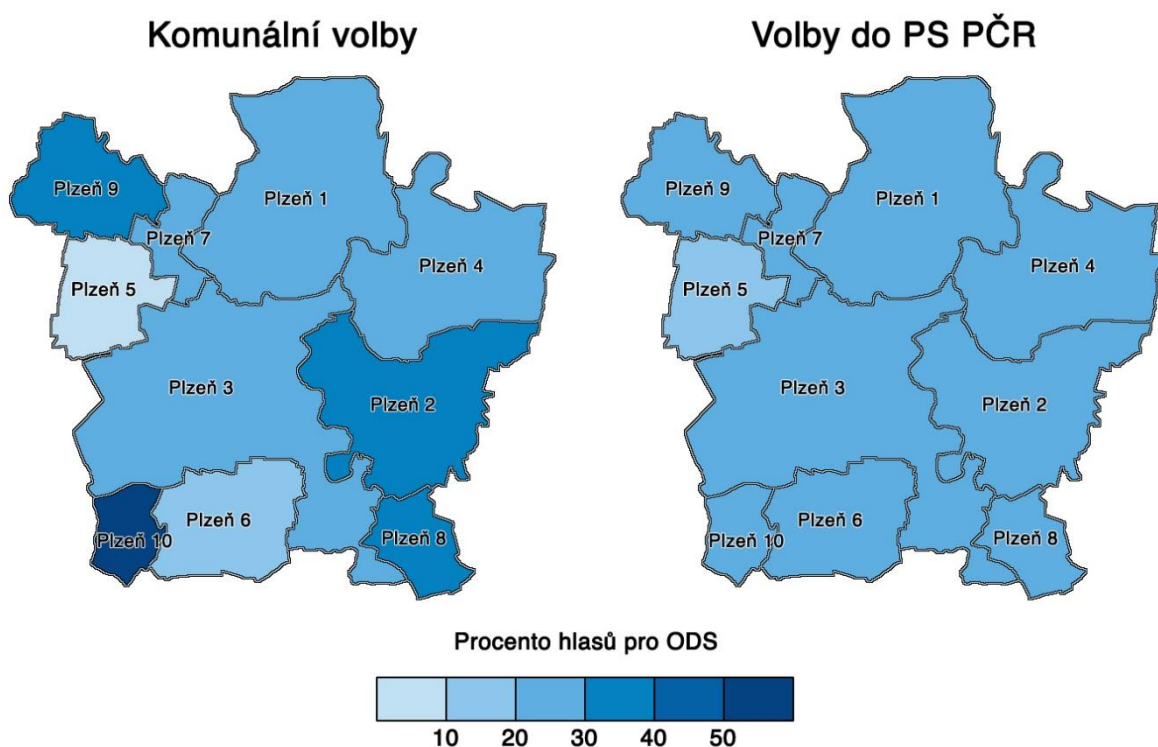
V roce 2008 strana neuspěla v krajských a senátních volbách. Na to reagoval dlouholetý předseda oblastního sdružení Plzeň - město, Miroslav Levora, podáním rezignace na svoji funkci. V této pozici ho nahradil Jiří Šneberger, který ji zastává doteď.

5.1.5. Volby 2010

V parlamentních volbách v roce 2010 ODS pod vedením Petra Nečase zvítězila, přesto výhra ve volbách komunálních nebyla tak jistá. Na politické scéně se objevily nové subjekty TOP 09 a Věci veřejné, které se snažily prosadit se i na komunální úrovni.

Přestože ODS opět v Plzni v komunálních volbách zvítězila, nezískala takovou převahu jako v minulých letech. Jak ODS, tak druhá ČSSD obsadili stejný počet mandátů v zastupitelstvu města, dohromady tak získaly 28 mandátů, tedy nadpoloviční většinu. Ihned po volbách došlo k podepsání koaliční smlouvy mezi ODS a ČSSD. Novým primátorem Plzně se tak stal Martin Baxa (ODS). Přestože ODS v Plzni obdržela nejvyšší počet hlasů ve volbách do zastupitelstva města, byla jediným krajským městem v ČR, kde Občanská demokratická strana zvítězila.

Mapa 4 - Volby 2010

Zdroj dat: Český statistický úřad

Jak můžeme vidět na mapě 4, ani výsledek v jednotlivých obvodech nebyl pro ODS příznivý. Oproti minulým rokům si velmi pohoršila, přestože vyhrála v pěti obvodech má

v současné chvíli pouze dva starosty a to dlouholetého starostu městské části Plzeň 2 - Slovany Lumíra Aschenbrennera a starostku za městský obvod Plzeň 10 - Lhota Zdenu Hončarovou.¹⁰⁷

Budoucnost ODS v Plzni v dalších komunálních volbách je však nejistá. Po odchodu některých místních politiků z ODS především Jiřího Pospíšila, jednoho z nejoblíbenějších politiků v ČR, plzeňská ODS značně oslabila. Pokud k tomu ještě přidáme kauzu Nagyové a to, že ODS utvořila na radnici koalici s ČSSD, nemůžeme očekávat, že by se ODS v Plzni stala opět stranou vítěznou. Na přední místa kandidátní listiny do zastupitelstva města umístila plzeňská ODS silnou dvojici. Na prvním místě kandiduje opět Martin Baxa a druhou pozici obsadil bývalý primátor a senátor Jiří Šneberger. Na základě předchozích údajů je přesto pravděpodobné, že i přes předpokládanou ztrátu hlasů, bude ODS v Plzni jednou z mála komunálních stran schopná překonat výsledky celorepublikové ODS.

---

¹⁰⁷ Zdroj: [on-line] [19. 8. 2014] Dostupné z: <http://www.ods.cz/os.plzen-mesto/nasi-lide/starostove>

ZÁVĚR

Přestože občas panují mezi akademiky neshody o tom, jak přesně definovat politickou stranu, není pochyb o tom, že pro demokratický stát je existence politických stran nezbytná. Ať už se jednotlivé strany vyvíjely jakýmkoliv způsobem, jejich funkce zůstávají stejné - reprezentovat, formovat a doplňovat elity, prosazovat zájmy svých voličů, organizovat vlády atd.

Současný stranický systém České republiky byl silně ovlivněn událostmi roku 1989, kdy po dlouhé době došlo k obnovení pluralitního soutěživého systému. Vznik tohoto systému se úzce pojí s přechodem k demokracii a socio-ekonomickou transformací. Jako každý jiný systém si i ten český prošel několika různými fázemi vývoje. Trvalo několik let, než se ustálil a začal mít podobnou formu jako je tomu nyní. Objevily se zde nové strany, které se pokusily ujmout se moci, avšak pouze některé z nich byly úspěšné. V současnosti jsme však v situaci, kdy dlouhodobě etablované strany ztrácejí svou dominantní moc, díky vzniku nových subjektů jak je TOP 09 a hnutí ANO 2011. To, zda tyto subjekty nahradí původní české strany, nemůžeme s jistotou říci. Přesto stávající situace naznačuje ztrátu dominance hlavních politických subjektů a přechod k polarizovanějšímu stranickému systému.

Hlavním cílem této práce bylo zmapovat vývoj Občanské demokratické strany ve statutárním městě Plzeň, jelikož toto téma nebylo nikdy komplexně zpracováno. Stejně jako ODS na celostátní úrovni, vznikla plzeňská Občanská demokratická strana rozpadem místního Občanského fóra v dubnu 1991. První volby do zastupitelstev obcí pro ODS dopadly velmi dobře. Občanské demokratické straně v Plzni se podařilo převzít téměř veškeru moc jak v Zastupitelstvu města Plzně, tak i ve většině městských obvodů.

Plzeň vždy patřila k oblastem, kde ODS získávala nejvíce hlasů. Tuto dominanci si strana po dlouhou dobu, s drobnými výkyvy, udržela. Od roku 1994 každé volební období obsadila post primátora a zároveň téměř vždy vládla i v největších městských obvodech. Okrajové obvody Plzně jsou většinou více nakloněny nestraníkům. Občanská demokratická stran měla vždy v okres Plzeň - město největší podporu z celého kraje. Nezměnilo na tom dokonce nic ani rozšíření okresu o okolní obce v roce 2007.

S nástupem nových politických subjektů je však tato její pozice ohrožena, což potvrdily komunální volby v roce 2010. Přestože komunální politika je více založena na jednotlivcích, kteří za stranu kandidují, než politika celostátní, byla reputace ODS

v poslední době silně poškozena. Tato nedůvěra k celostátní ODS se samozřejmě projeví i ve výsledcích komunálních voleb. Blížící se volby do zastupitelstev obcí, které proběhnou na podzim 2014, ukáží, zda je ODS stále konkurence schopnou stranou, či zda bude pokračovat její úpadek.

RESUMÉ

This thesis deals with communal politics in Plzen with main focus on Civic Democratic Party and its development. It is divided into five chapters. The first chapter is dealing with term political party, its functions and development. The second chapter is about party systems in the Czech Republic after 1989 and the main parties which had influence in this system. History of Civic Democratic Party is written in the chapter three. Other parts of this thesis are mainly focusing on Civic Democratic Party in Plzen and municipal elections between 1994 and 2010.

SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY

Prameny

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 15/1990 Sb., o politických stranách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

Centrum pro výzkum veřejného mínění [online] Dostupný z WWW:
<http://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy-politicke/> [16. 8. 2014]

Český statistický úřad - výsledky voleb [online] Dostupný z WWW: <http://volby.cz/> [27. 5. 2014]

KDU-ČSL [online] Dostupný z WWW: <http://www.unie.cz/> [29. 5. 2014]

Historie ANO 2011 [online] Dostupný z WWW: <http://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/> [3. 7. 2014]

Oblastní sdružení ODS Plzeň - město [online] Dostupný z WWW:
<http://www.ods.cz/os.plzen-mesto> [18. 5. 2014]

Plzeňský deník - komunální volby 2014 [online] Dostupný z WWW:
<http://plzensky.denik.cz/tema/komunalni-volby-2014.html> [24. 8. 2014]

Seznam politických stran a hnutí [online] Dostupný z WWW:
http://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickyh-stran/Vypis_Rejstrik.aspx?id=321 [2. 7. 2014]

Stanovy ODS [online] Dostupný z WWW: <https://moje.ods.cz/stanovy> [18. 5. 2014]

Statut města Plzně [online] Dostupný z WWW: <http://www.plzen.eu/obcan/urad/verejne-dokumenty/statut-mesta/> [2. 8. 2014]

TOP 09 [online] Dostupný z WWW: <http://www.top09.cz/> [3. 7. 2014]

Věci veřejné [online] Dostupný z WWW: <https://www.veciverejne.cz/o-nas.html> [3. 7. 2014]

Literatura

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Granada Publishing, 250 s., ISBN 978-80-247-2908-4

BALÍK, Stanislav. Metodologie výzkumu komunální politiky in: FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody* 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2005. 163-175 s., ISBN 80-7325-074-8

BUREŠ, Jan et al. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. 526 s. ISBN 978-80-247-4283-0

CABADA, Ladislav a ŠANC, David. *Český stranický systém ve 20. století*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 223 s., ISBN 80-86898-50-4

FIALA, Petr a MAREŠ, Miroslav. Konstituování systému politických stran v České republice (1989-1992) in: *Politologický časopis*. 1997a, č. 1, s. 104-126

FIALA, Petr a MAREŠ, Miroslav. Konstituování systému politických stran v České republice (1992-1996) in: *Politologický časopis*. 1997b, č. 3, s. 305-316

FIALA, Petr a PŠEJA, Pavel. Vývoj organizační struktury českých politických stran po listopadu 1989 in: *Politologický časopis*. 1998, č. 4, s. 419-430

FIALA, Petr a STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. dotisk 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2009. 263 s., ISBN 978-80-87029-71-8

HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 537 s., ISBN 978-80-7380-115-1

HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír. *Politické strany*. 1. vyd. Praha: Granada Publishing, 2010. 310 s., ISBN 978-80-247-3192

CHARVÁT, Jakub. Vývoj hlavních politických stran a stranických systémů v ČR in: BUREŠ, Jan et al. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. s. 231-377, ISBN 978-80-247-4283-0

JUST, Petr. Praxe demokratického vládnutí a vývoj koalic v ČR in: BUREŠ, Jan et al. *Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému*. Praha: Grada, 2012. s. 379-425, ISBN 978-80-247-4283-0

KLÍČ, Zbyněk a SOKOL, Petr. *20 let Občanské demokratické strany*. ODS Publishing, 2011. 284 s., ISBN 978-80-254-9937-5

KOPEČEK, Lubomír. Česká strana sociálně demokratická - jak se dostat k moci in: *Politologický časopis*. 2003, č. 1, s. 101-112

KOPEČEK, Lubomír. *Éra nevinnosti, česká politika 1989-1997*. Brno: Barrister & Principal, 2010. 377 s., ISBN 978-80-87029-98-5

MALÍŘ, Jiří a MAREK, Pavel. Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861–2004 (díl druhý). Brno: Doplněk, 2005. s. 1030 - 1826, ISBN 80-7239-179-8

MAREŠ, Miroslav. Konstituování krajní pravice v českém stranicko-politickém systému in: *Politologický časopis*. 2002, č. 2, s. 157-168

MRTINOVSKÝ, Ivan a kol. *Dějiny Plzně v datech: od prvních stop osídlení až po současnost*. Plzeň: Lidové noviny, 2004. 787 s., ISBN 80-7106-723-7

McGEEHAN, John a GALL, Morris. *U.S. History and Government*. New York: Barron's Educational Series, 2007. 774 s., ISBN 978-0-7641-3634-4

NOVÁK, Miroslav. Utváření stranického systému v českých zemích in: *Politologický časopis*. 1999, č. 2, s. 133-145

NOVÁK, Miroslav et al. *Úvod do studia politiky*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 783 s., ISBN 978-80-7419-052-0

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2005, 467 s. ISBN 80-7325-062-4

VODIČKA, Karel a CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky*. Praha: Portál 2011. 488 s. - třetí aktualizované a rozšířené vydání ISBN 978-80-7367-893-7